

ETNOSZOCIOGRÁFIA

Általános összefoglaló ismertető

LENGYEL NEMZETISÉG

Összeállította:

Buskó András

Országos Lengyel Önkormányzat elnökhelyettese

Budapest, 2013. november

„Mi a nemzetiség szeretetét mindenkiben becsüljük, még ha ellenünk volnának is azok. S bármi nyelven imádja is valaki az istent, bármi néven nevezze a hazát, ha velünk egy földön él, testvérünknek nevezzük őt és tudjuk szeretni. ... tisztelet, becsület azoknak, kik anyanyelvüket és nemzetiségük eszméit megóvva, a túlnyomó idegen elem között is összetartanak, s nem szégyenlik gúnnyal illetett édesanyjukat...” - Jókai Mór, AZ Életképek. 1848. február 20-i száma.

Tartalom

I. Etnoszociográfia

A lengyel nemzetiség történetével Magyarországon legintenzívebben dr. Bódi Erzsébet néprajztudós és dr. Rémiás Tibor muzeológus foglalkozik, lengyel részről Urszula Kaczmarek filológus folytatott kutatásokat.

A XIX. század első feléig a magyar-lengyel történelmi határt a Kárpátok földrajzi vonulata képezte. A hegyek és erdőségek miatt az állataikat legeltető lengyelek gyakran átjártak a magyar Felvidékre, a mai Szlovákia területére és közülük sokan végleg letelepedtek. Az ország közepén, Isaszegen már a XI. században éltek lengyelek, akiknek feladata a királyi erdők őrzése volt, és vadászok is akadtak köztük. A török hódoltság alatt elnéptelenedett középkori falvakba a nagybirtokosok lengyeleket is betelepítettek. Más lengyel telepések a Börzsöny, Mátra, Bükk, Zempléni-hegység falvaiban telepedtek le, ahol fakitermeléssel és más erdei munkákkal foglalkoztak. Az 1720-as években az Eszterházy család kezdeményezésére jött létre a magyar-szlovák határon levő lengyel Derenk falu. (Neve a lengyel „drén” szóból származik, jelentése: som, vagyis az ideköltözött lengyelek sombokrok között telepedtek le.) A Délkelet-Lengyelországból átköltözött gorál lakói földműveléssel, állattenyésztéssel és szénégetéssel, fakitermeléssel foglalkoztak. Derenk közigazgatásilag a történeti Torna megyéhez tartozott, ahol a II. világháborúig kizárólag lengyel anyanyelvűek éltek. A lengyelek a nehéz megközelíthetőség miatt több mint két évszázadon át, zárt közösséget alkottak, nem asszimilálódtak, nyelvüket, szokásaikat, hagyományukat egészen 1941-ig megőrizték.

A XIX. és XX. század fordulóján a lengyel kivándorlókat gondozók számára készült egy gyűjtemény, amely különböző figyelmeztetéseket tartalmaz. A törekvések háttérében a lengyelség iránti aggodalom húzódott meg.

A *lengyelségnek*, mint fogalomnak másodlagos volta, a „*lengyel nemzeti jellem*” vagy „*lengyel ethos*” értelmezésének szerepe különösen manapság, a globalizáció és Európa egyesítésére való törekvés korszakában nőtt meg. A nemzetiségi és az etnikai csoportoknak jelentős befolyásuk van mindezekre a folyamatokra. Magyarországon a nemzeti kisebbségek jogait Magyarország Alaptörvénye (az Országgyűlés a 2011. április 18-i ülésnapján fogadta el és 2012. január 1-jén lépett hatályba) biztosítja (*XXIX. cikk*), amely lehetőséget ad a békés együttélésre. A nemzetiségek jogait a 2011. évi CLXXIX. törvény tartalmazza.

A posztkommunista országokban a demokrácia jegyében egyrészt nyilvánossá tették a köztük élő nemzeti kisebbségek létét, ugyanakkor olyan intézményes formák jöttek létre, amelyek láthatóvá teszik a különböző kultúrákat, értékeket és a kulturális identitást. Ez ahhoz vezetett, hogy megnőtt a kisebbségi csoportok társadalmi-kulturális identitása. Az Alaptörvény széles körben engedi meg a kulturális különbségek megmutatását. Kedvező társadalompolitikát folytat, mely a lehetőségek szerint figyelembe veszi a különböző csoportok érdekeit. A lengyelség körében kiemelkedően fontos:

- A kultúra sajátossága, a kultúra, a normák alapvető értékeinek akceptálása, a lengyel hagyományok őrzése, ápolása.
- A lengyel szervezetekhez való tartozás, kötelességvállalás a lengyel csoportok tevékenységében.
- A lengyel etnikai csoporthoz való tartozás érzése leggyakrabban a római katolikus egyházi közösséghez való tartozásban nyilvánul meg.
- Népszokások és különösen az egyházi évhez tartozó szertartások folytatása, ápolása.
- A lengyel nyelv kiemelt fontossága, annak ismerete, családi körben való használata, s a törekvés arra, hogy gyermekeik is elsajátítsák azt.

- Közös történelmi sors, egy meghatározott területtel való azonosulás, közös sztereotípiák.
- Kapcsolat az anyaországgal, érdeklődés a lengyelországi problémák és események iránt.

A lengyelség körében végzett kutatások¹ eredményei azt mutatják, hogy a megkérdezettek 75%-a érzi magát *lengyelnek*, mások azonos mértékben *lengyelnek és magyarnak, magyar lengyelnek*. A második vagy még régebbi nemzedékek képviselői pedig – az asszimiláció vagy beolvadás hatására – *magyarnak* érzik magukat. 1994 februárjától Magyarországon lehetővé vált a kettős állampolgárság megszerzése. Ezzel a lehetőséggel a nálunk élő lengyelek nagy része élt is. Lengyelnek lenni a többség számára azt jelenti, hogy lengyel kultúrában nevelkedtek, lengyel gyökereik vannak, Lengyelországban születtek, az a hazájuk, a szülők vagy az egyik szülő lengyel. A kultúra, a hagyomány, a szokások, a nyelv, a közös sors, az átélt történelem, a vallás vagy a lakóhely alakítja a népet, alkot belőle fennállásra és fejlődésre képes egységet. Az általános gondolkodásban a vezető szerepet a *nyelv* tölti be, mely a nemzeti csoporthoz való tartozás egyik alapkritériuma. A nyelv segítségével lehet megismerni a nemzeti kultúrát, s művészi tevékenység anyaga is lehet. Az emigrációban leggyakrabban a szakmai életből szorul ki a nyelv használata, sokszor a mindennapi, sőt még a családi életből is. Néha csak ünnepi használatra marad meg a lengyel közösségekben és a templomban. A többségi társadalomban megkívánják magyar nyelv lehető leggyorsabb elsajátítását, ez szükséges egyrészt a munkavállaláshoz, másrészt pedig a többségi, jelen esetben a magyar társadalomba való beilleszkedéshez.

A lengyelség körében a haza fogalma az idegenben gyakran összekapcsolódik a közeli emberekkel, családdal, barátokkal. A lengyelek többsége számára a *haza* az ősök országa, születési vagy esetleg neveltetési hely. A lengyelek általában erősen fejlett öntudattal rendelkeznek, ami a másságukat, különállóságukat, sőt különlegességüket illeti. Gyakran hangsúlyozzák a legmélyebb lengyel értékek és szimbólumok eredeti jellegét. A Lengyelországgal, kultúrájával, hagyományaival való azonosulás szimbóluma legfőképpen a zászló, a *fehér sas*, a lengyel állam címere, május 3-a — a hazafiság szimbóluma.

Az egyházi élethez való viszonyukban meghatározó, hogy a Magyarországra érkező lengyelek egy új, laicizáltabb társadalomba érkeztek, amely megosztotta az egyéneket. 1989 után megfigyelhető a lengyel közösségekben a vallásos megelevenedés, visszatérés a „lengyel” egyházhoz, a lengyel egyházközséghez. Ebben fontos szerepe van a Magyarországi Lengyel Katolikusok Egyesületének (hivatalos neve: *Magyarországi Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete*). A két háború közötti időszakban a lengyel egyház és a Lengyel Ház (*Dom Polski*) töltötte be a társadalmi-kulturális élet lengyel központjának a szerepét. 1998. augusztus 24-én a Lengyel Ház visszakerült az Egyesülethez. Vallási hovatartozás szerint az itt élő lengyelek 88,8%-a katolikus (bár a megkérdezettek 50%-a vallotta magát hívőnek). A vallásosság két síkon figyelhető meg a lengyelség körében:

1. *Össz nemzeti*, amikor a nemzeti érték, a lengyel kultúra saját csoportjuk társadalmi életének integrációs tényezőjévé válik. A római katolikus egyházhoz való tartozás a lengyelség egyik megnyilvánulása.

2. A mindennapi életben a *hit*, mint az élet értelmét adó érték jelenik meg, amely segít átvészelni a nehéz pillanatokat.

A lengyelek rengeteg elemet őriztek meg a lengyel katolikus hagyományokból, a sajátos szertartásosságát, a jellegzetes lengyel szentek tiszteletét, vagy különösen az Istenanya – Matka Boża másképp *Matka Boska, Boża Rodzicielka, Bogurodzica* vagy *Bogarodzica*, görögül: *Theotokos* (Θεοτόκος), – kultuszát, amelyet a XVII. században valósággal a *Lengyel*

¹ Kaczmarek, Urszula: *Postrzeganie polskości w środowisku Polonii węgierskiej.* = *Rocznik wschodni* no. 7. Rzeszów 2001, 128—135. p.

Korona Királynőjeként (Najświętsza Maryja Panna Królowa Polski) fogadtak el. A kereszt, a częstochowai Istenanya (*częstochowai Fekete Madonna, lengyelül: Czarna Madonna vagy Matka Boska Częstochowska*) képei — a lengyel egyház szimbóluma.

A lengyelség megőrzése Magyarországon egy globális társadalom etnikai jelenségeként szerepel. A lengyelek megtartják szokásaikat, megőrzik a nyelv értékét, etnikai származásuk szimbólumait, és csak részben asszimilálódnak. Ebben nagy segítségükre vannak a sokszor új profilú lengyel szervezetek, egyesületek, a szervezett lelkipásztori, illetve önkormányzati tevékenységek és a megélénkült tömegtájékoztató (rádió, tévé, internet stb.).

2. Polak, Węgier, dwa bratanki

A magyarországi lengyelek anyaországa a Lengyel Köztársaság (lengyelül: *Rzeczpospolita Polska*) közép-európai állama, mely a Balti-tengerrel határos. Fővárosa Varsó (lengyelül *Warszawa*). Szárazföldön: nyugaton Németországgal, délen Csehországgal és Szlovákiával, keleten Fehéroroszországgal, Ukrajnával, északon Litvániával és Oroszországgal (a Kalinyingrádi terület nevű exklávé révén) határos. Tengeri határ választja el Dániától és Svédországtól. Hivatalos nyelve a lengyel.

A lengyel állam több mint 1000 éves. A 16. században, a Jagelló-dinasztia uralkodása idején Lengyelország Európa egyik leggazdagabb és legerősebb országa volt. 1791. május 3-án a Lengyel-Litván Unió elfogadta Lengyelország májusi alkotmányát, amely Európa első és a világ második írott alkotmánya volt. Röviddel később Lengyelországot felosztották szomszédai (Oroszország, Ausztria és Poroszország). Lengyelország 123 év után, 1918-ban nyerte vissza államiságát az első világháború lezárultával. A második világháború után a Szovjetunió befolyási övezetéhez tartozott. 1989-ben az ország második világháború utáni történetének első részlegesen szabad választásai zárták le a Szolidaritás (lengyelül *Solidarność*) mozgalom szabadság iránti törekvéseit. Lengyelország 1999-től a NATO, 2004-től az Európai Unió tagja.

Az 1000 éves magyar és lengyel történelmi és kulturális kapcsolatok jelmondata a rímbe szedett közmondás, amely a két nép történelmi barátságát példázza:

Lengyelül: „*Polak, Węgier, dwa bratanki, i do szabli, i do szklanki.*” („Lengyel, magyar – két jó barát, együtt harcol, s issza borát.”). Hosszabb lengyel változat: „*Polak, Węgier, dwa bratanki / I do szabli, i do szklanki / Oba zuchy, oba żwawi / Niech im Pan Bóg błogosławi.*” (“Lengyel-magyar két jó barát / Együtt harcol s issza borát / Vitéz s bátor mindkettője / Áldás szálljon mindkettőre.”). — Másik lengyel változat: „*Polak, Węgier, dwa bratanki, i do bitki, i do szklanki!*”

Két más nép történelmi barátságáról nem ismeretes hasonlóan közismert vers. Egy nemrégiben nyilvánosságra került kutatás alapján² a közmondásnak akár genetikai alapjai is lehetnek. A két nemzet, a lengyel és a magyar génállományában fordul elő Európában leggyakrabban az Y kromoszómán található R1a1 mutáció. Az előfordulási gyakoriság 56-60% közötti ezeknél a népcsoportoknál. A mutáció jelenléte arra enged következtetni, hogy a két nép egy körülbelül 10 000 évvel ezelőtt élt közös őstől származik.

A magyarországi lengyeleknek a Lengyel Köztársaság Szenátusa (*Senat Rzeczypospolitej Polskiej*), a LK Budapesti Nagykövetsége (*Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Budapeszcie*) és a nemzetközi tevékenységű *Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska'* nyújt támogatást. Kulturális tevékenységüket a Lengyel Intézet (*Instytut Polski*) segíti,

² Semino et al. The Genetic Legacy of Paleolithic *Homo sapiens sapiens* in Extant Europeans: A Y Chromosome Perspective, *Science*, **290**, 1155-1159, 2000

idegenforgalmi ügyekben a *Lengyel Nemzeti Idegenforgalmi Képviselőlet* nyújt információkat és segítséget.

3. A magyar-lengyel történelmi kapcsolatok

Lengyelország neve lengyelül Polska. A magyar nyelvben használatos „lengyel” és „Lengyelország” szó eredete az óorosz lendo („irtásföld”, „szűzföld”) szó *lendzan* származéka lehetett (azaz „irtásföldön élő ember”), amely az ómagyar nyelvben még *lengyen* alakban szerepelt. A lengyel-magyar dinasztikus kapcsolatok még Géza fejedelem korában kezdődtek, majd az Árpádok, Piastok, Anjouk, Jagellók idejében folytatódott tovább, szinte minden generációra jutva egy-egy nevezetesebb személy. Ez mindaddig folytatódott, míg Lengyelország el nem vesztette önálló államiságát.

Stanisław Gabriel Worcell (1799-1857) lengyel politikai aktivista és újságíró 1849-ben így fogalmazta meg: *"Magyarország és Lengyelország két örökéletű tölgy, melyek külön törzset növesztettek, de gyökereik a föld alatt messze futnak, összekapcsolódtak és láthatatlanul egybefonódtak. Ezért egyiknek léte és erőteljessége a másik életének és egészségének feltétele."*³

A középkor elején, az X-XIV. század között a magyar és a lengyel nép kapcsolatait az Árpád-ház és a Piastok dinasztikus érdekei befolyásolták. Családi kapcsolatok fűzték egymáshoz a két uralkodó házat. Dinasztikus kapcsolatok:

- Géza fejedelem második felesége *Adelajda*, Siemomysł fejedelem lánya.
- Vitéz Boleszláv első felesége Géza fejedelem lánya, *Judit* (Szent István nővére). Ebből a házasságból született *Bezprym* (968-1032) herceg, aki magyar földre menekült, ahol nagybátyja, I. István király a Balaton-felvidéken birtokot adományozott neki. Egy monda szerint Veszprém városa róla kapta a nevét.
- I. Szent István halálát követő évtizedben Péterrel szemben az Árpád-házi hercegek: András, Béla és Levente lengyel földön kerestek segítséget. I. András lengyel segítséggel távolította el a trónról Pétert, míg a trónon őt követő öccse I. Béla felesége *Rycheza* II. Mieszko lánya volt. Béla harcolt a lengyel seregben a balti pomerán törzsek ellen, ezért adta jutalmul Mieszko a lányát. Bélának ettől a feleségétől született három fia, ezek közül a későbbi I. Géza és I. László magyar király lett.
- I. László király is II.(Merész) Boleszláv lengyel király segítséggel győzi le Salamon király magyar-német seregét. Mivel Szent László Lengyelországban született és egyes források szerint anyja is lengyel volt, a magyarországi lengyelség védőszentjévé vált.
- II. Boleszlávot (1058-1080) – I. Béla sógorát – VII. Gergely pápa kiátkozta, mert 1079-ben Szent Szaniszló krakkói püspököt kivégeztette. II. Boleszlav ekkor a fiával együtt Magyarországra menekült, ahol Szent László magyar király fogadta.
- II. Ulászló (1139-1146) elűzetett, s II. Kázmér szerezte meg a trónt (1177-1194). Később a mongolok csaptak le Lengyelországra is, és a korábbi fejlődés megrekedt.
- V. István magyar király 1270-ben személyesen indult Krakkóba, ahol Boleszlávval véd- és dacsövetségre lépett.
- Az Anjou-kor elején Károly Róbert és Łokietek Ulászló lengyel király szövetséget kötöttek. A magyar király segítette a lengyelt a Német Lovagrend ellen, 1320-ban

³ *"Węgry i Polska to dwa wiekuiście dęby, każdy z nich wystrzelil pniem osobnym i odrębnym, ale ich korzenie, szeroko rozłożone pod powierzchnią ziemi, i splątaly się, i zrastały niewidocznie. Stąd byt i czerstwość jednego jest drugiemu warunkiem życia i zdrowia"*. Stanisław Worcell (1849)

Károly Róbert feleségül vette *Lokietek Erzsébetet*, Ulászló lányát. 1335-ben sikerült a magyar közvetítés János cseh és III. Kázmér lengyel király közt, melyet a novemberben megtartott visegrádi királytalálkozón erősítettek meg. János lemondott lengyel trónigényéről. A magyar és cseh király mint döntőbírák Lengyelország és a Német Lovagrend vitájában Kujáviát és más területeket a lengyeleknek, Pomerániát a német lovagoknak ítélték. Nem sikerült azonban megegyezni a cseheknek és lengyeleknek a vitatott Szilézia kérdésében. Még ezt megelőzően Trencsénben cseh-magyar gazdasági szerződést kötöttek, amely azt próbálta elérni, hogy Bécs árumegállító jogát kikapcsolva a német-magyar kereskedelmi utat Csehországon keresztül vezessék. 1339-ben Kázmér arra az esetre, ha fiúutód nélkül halna el, Károly egyik fiát tette meg a lengyel trón örökösévé.

Anjou királyaink uralkodásának idején – így a magyar–lengyel perszonalunió éveiben – számottevően fejlődtek a két nép közötti kulturális kapcsolatok is. Mindkét országban virágzott az ötvösművészet. Károly Róbert udvarába érkezett itáliai mesterek a krakkói udvarnak is dolgoztak. Az Anjou-korban arany és ezüst bányakincsekben az akkori Magyar Királyság volt a leggazdagabb egész Európában. Attól kezdve pedig, hogy Nagy Kázmér király Krakóban egyetemet alapított, egyre több magyarországi diák folytatta tanulmányait a lengyel univerzitásban.

A czesztochowi monostort 1380-ban magyar szerzetesek, a pálosok alapították. 1934-ben viszont lengyel pálosok jöttek Czesztochowáról Magyarországra, hogy megerősítsék a rendet.

Nagy Lajos királynak fiú örököse nem volt, ezért legidősebb lánya, Mária magyar királynő lett. A lengyelek Nagy Lajos kisebbik leányát, Hedviget koronázták meg, *Jadwiga* néven (uralkodott: 1384–1399). Lajos király leánya akkoriban legfeljebb tíz-tizenkét éves volt, ezért Jagiełło litván nagyfejedelem felesége lett, aki 1386. február 17-én – II. Ulászló néven – lengyel király lett. Ettől kezdve 1572. július 7-éig a Jagelló-ház tagjai foglalták el a lengyel trónt. II. Ulászló 1434-ig uralkodott. — A lengyel trónra került első Jagelló hatalmas érdeme volt, hogy a vezérlete alatt egyesült lengyel, litván, cseh, orosz, rutén és havasalföldi hadak 1410. július 15-én, a kelet-poroszországi Grunwaldnál tönkrevették a hatalmának fénykorát élő Német Lovagrend seregeit. A vereséget a rendi állam soha nem heverte ki.

Anjou Hedvig (*Jadwiga*), a lengyelek királynője, aki haláláig férjével együtt uralkodott – rövid élete során sokat tett a litvánok keresztény hitre térítése érdekében, és jelentős mértékben járult hozzá a krakkói egyetem fejlesztéséhez. A lengyelek szentként tisztelik.

Luxemburgi Zsigmond (németül *Sigismund von Luxemburg*), (Prága, 1368. február 14. – Znaim, Morvaország, 1437. december 9.) magyar, német és cseh király, német-római császár, a késő középkor egyik legjelentősebb uralkodója volt. – Édesapja *IV. Károly* német-római császár (1316–1378), édesanyja *Pomerániai Erzsébet* hercegnő (1347–1393) volt. – Zsigmond nevéhez fűződik az utolsó összeurópai kereszties hadjárat megszervezése (1396), a nagy nyugati egyházszakadás felszámolása (1417), és a huszitizmus elleni harc megkezdése. Magyar királyként elsősorban Dalmácia elvesztésével, Visegrád és Buda nyugati színvonalú kiépítésével, illetve az Oszmán Birodalommal szembeni defenzívába vonulással, a végvárrendszer kiépítésével, valamint törvényeinek gazdasági és jobbágyokkal kapcsolatos előremutató jellegével írta be magát a történelembe. Fiú örökös hiányában utódjául lánya férjét, Habsburg Albertet jelölte.

Habsburg Albert (Bécs, 1397. augusztus 16. – Neszmély, 1439. október 27.) mint osztrák herceg (1404–1439), német király (1438–1439), Magyarország (1437–1439) és Csehország királya (1438–1439) az első Habsburg a magyar trónon. Az idők során szoros szálak fűzték össze a Jagelló-házat és Magyarországot.

II. (Jagelló) Ulászló fiát, az időközben lengyel királlyá koronázott *III. Ulászlót* a magyar rendek 1440-ben királyukká választották (I. Ulászló). A török ellen harcolva, a várnai csatán esett el 1444. november 10-én. A lengyel trónon Várnai Ulászlót öccse, a litván nagyfejedelem követte, IV. Kázmér néven (1444–1492). Az ő felesége Erzsébet, Habsburg Albert magyar király leánya volt. Legidősebb fiukat 1471-ben a csehek, 1490-ben pedig a magyarok választották királyukká (II. Ulászló, 1490–1516) –, akinek első felesége I. (Hunyadi) Mátyás király özvegye, Beatrix, nápolyi hercegnő volt. Őt második feleségétől, egy francia hercegnőtől származó fia követte a magyar trónon, *II. Lajos* (1516–1526), aki a mohácsi csatában vesztette életét. Halálával kihalt a magyarországi Jagellók ága.

Az utolsó előtti Jagelló a lengyel trónon az az I. Zsigmond király (1507–1548) volt, akinek leányai közül Izabellát I. (Szapolyai) János (1487-1540), 1526-tól magyar király, másik leányát, Annát pedig somlyai Báthory (Báthori) István (Szilágysomlyó, 1533. szeptember 27. – Grodnó, 1586. december 12.) erdélyi fejedelem (1571–1586), Lengyelország királya (1576–1586) vette nőül. *Szapolyai János* - a török szultán támogatásával – a lengyel uralkodóháznál keresett segítséget, hiszen Zsigmond lengyel király hercegként egy ideig Budán élt. Felesége, *Jagelló Izabella* hercegnő *János Zsigmond* (1540-1571) nevű gyermekével Erdélyben alakíthatja ki uralmát. Erdély a reformáció korában a lengyel-magyar szellemi kapcsolatok rendkívül bonyolult területévé vált. Itt találtak menedékre a lengyelektől elmenekült ariánusok (szentháromságtagadók, a nevük a magyaroknál unitáriusok). Zsigmond Ágost (1548-1572) lengyel király Erdély erősítésére törekedett. Így az erdélyi fejedelmek és a lengyel királyok közti kapcsolat vitte tovább a korábbi dinasztikus kapcsolatokat.

1573-ban előbb Valois Henrik lett rövid időre a lengyel király, majd az újabb királyválasztó gyűlés után, 1576-ban *Báthory Istvánt* koronázták lengyel királlyá. Báthory megszilárdította a nemesi köztársaság belső egyensúlyát, és sikeres erőfeszítéseket tett a királyi hatalom megerősítésére. Ez tette lehetővé eredményes hadjáratainak sorát és az ország gazdasági jólétének kibontakoztatását. Felismerte azt is, hogy a közép-európai népek az egymással folytatott meddő harcokban egymás erejét forgácsolják szét, s tervei között szerepelt — a török elleni felszabadító hadjárat miatt — egy széles alapokon nyugvó, kelet-európai szövetség megteremtése. Halála után ez a kényes egyensúlyon alapuló központi hatalom őrlődött fel, s vált a nemesi szabadság követése szabadossággá és vezetett a 18. században Lengyelország feldarabolásához.

Az erdélyi fejedelmek szeme előtt mindig Báthory István példája lebegett, lengyel segítséggel kívánták megszervezni Magyarország felszabadítását a török uralom alól és Habsburg-ellenes terveik megvalósítását. *II. Rákóczi György* szerencsétlenül végződött 1657-es akciója is ezt példázta.

A 17. század végén az Oszmán Birodalom meggyengült, reális lehetőség nyílt visszaszorítására, annak ellenére, hogy 1683-ban a törökök még Bécsset is megostromolták. *III. Sobieski János* (1674-1696) lengyel király szövetségre lépett a Habsburgokkal, létrejött a Szent Liga, amelynek seregei hosszú és véres harcban kiűzték hazánk területéről a török megszállókat. Fontos szerepet játszottak ebben a lengyel hadak, amelyek 1683-ban felszabadították Párkányt és bevették Esztergom várát.

A török kiűzése után Habsburg-uralom alá került Magyarország kuruc lázadói – hasonlóan az előző korok politikai menekültjeihez – ismét Lengyelországban találhattak menedéket. Sobieski János és Thököly Imre közti kapcsolatnak köszönhetően a lengyel föld biztos menedéket jelenthetett a számukra. 1701 novemberében *II. Rákóczi Ferenc* megszökött a bécsújhelyi börtönből, Lengyelországba menekült. Krakóban és Varsóban élt, bujdosásában *Bercsényi Miklós* volt a társa. Amikor hazatér 1703-ban a lengyelek is segítik, többek között

az a *Stanisław Leszczyński* herceg, akivel szemben *I. Péter* orosz cár 1707-ben Rákóczit akarta a lengyel királyi trónra segíteni.

Derenk falva 1711-es pestisjárvány következtében teljesen elnéptelenedett. Urai, az Esterházy grófok 1717-ben lengyel (szepességi gorál) jobbágyokkal telepítették be újra.

A 18. században, Lengyelországban bekövetkező hanyatlás és a három felosztás korában megszűnt a dinasztikus kapcsolatok lehetősége. A francia forradalom eszméi mindkét országban elterjednek, Eperjesen éppen lengyel hatásra alakult meg hazánkban az első szabadkőműves páholy. A magyar jakobinus értelmiség lelkesedik *Tadeusz Kościuszko*ért (1746-1817) és gyászolja a maciejowicei csatavesztést (1794). A lengyel függetlenség elvesztése és az ország háromszori felosztása (lengyelül: *Rozbiory Polski*, 1772, 1793, 1795) új tartalommal telítette a sok évszázados magyar-lengyel kapcsolatokat. A 19. század elején a lengyelek maguk is részt vettek a napóleoni háborúban (1799-1815 között), azt várták, hogy a francia császár helyreállítja a lengyel állam egységét. A magyarok viszont a Habsburgok oldalán harcoltak Napóleon ellen. A bécsi kongresszuson (1815) a *Szent Szövetség* eldöntötte a lengyelek sorsát: a gazdaságilag fejlett nyugati részek a Poznani Nagyhercegséghez, vagyis a *Porosz Királysághoz*, a középső és keleti területek *Lengyel Királyság* néven Oroszországhoz kerültek, *Galíciát* Ausztria kapta meg. Az egykori lengyel államiságot a három nagyhatalom felügyelete alá helyezett Krakkói Köztársaság képviselte.

A lengyelek a szétszakított lengyel állam egyesítésén dolgoztak, minden alkalmat megragadtak, hogy sorsukon változtassanak. 1830-ban felkelés tört ki, a magyar vármegyék gyűjtéseket, jótékonyági bálakat rendeztek a lengyeleknek, sőt Bars vármegye közgyűlése feliratban fordult I. Ferenc királyhoz, hogy nyújtson támogatást a lengyeleknek. Az ifjúság szimpátiából lengyel ruhában járt, sőt sokan átszöktek a határon, hogy harcolhassanak a felkelők oldalán. Az ellenzék vezetői: *Deák Ferenc*, *Kossuth Lajos*, *Kölcsey Ferenc*, *Eötvös József*, az írók közül *Vörösmarty Mihály*, *Bajza József* nyíltan támogatták a lengyelek ügyét. 1831-ben a lengyel felkelők Ostrołękánál súlyos vereséget szenvedtek, az orosz csapatok bevonultak Varsóba, a bukást véres megtorlás követte. A lengyel történetírás a felkelés politikai menekültjeit nagy emigráció néven tartja számon, nagyrészt nemesek és katonák, kisebb részben értelmiségiek. A lengyel menekülteket mindenhol segítették, a bécsi rendőrhatalóságok állítólagos lengyel felforgatók ellen nyomoztak. Sok helyütt házkutatást is tartottak, a vármegyék tiltakozása után ezzel leálltak, így történhetett, hogy a rendőrök által „nem talált” lengyelek nyilvános kávéházakban és máshol is szabadon mutatkozhattak. Közülük kevesen maradtak hazánkban, főképp Pesten, Pozsonyban és a nagyobb felvidéki városokban, így Bártfán – ahol központjuk is kialakult.

A magyarországi lengyelség – egyúttal a lengyel és magyar nemzet – történetének legjelentősebb és legfényesebb fejezetei közé tartozik a 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc, amelyben *Bem József* (Tarnów, 1794. március 14. – Aleppó, 1850. december 10.) lengyel és magyar honvéd altábornagy valamint gróf *Henryk Dembiński* (Strzałków, Lengyelország, 1791. január 16. – Párizs, 1864. június 13.), a lengyel szabadságharc altábornagya, az 1848–49-es magyar szabadságharc honvédaltábornagy vezetésével több ezer lengyel tiszt és közkatoná vett részt.

1848 márciusában a Magyarországon élő lengyelek is lelkesedéssel fogadták a magyar forradalmat. A pesti lengyelek fáklós felvonulással köszöntötték a Pestre érkező és a magyar kormánnyal kapcsolatot kereső galíciai lengyelek képviselőit. A bécsi forradalom és a poznani felkelés vezetői is magyar földön kerestek menedéket, Kossuth örömmel fogadta a nagyobb harci tapasztalatokkal rendelkező lengyelek belépését a magyar hadseregbe. *Bem*, *Dembinski*, *Wysocki*, *Bulharyn* kiválóan képzett tisztek voltak, és a császári oldalról is tömegesen szöktek át lengyel katonák a magyar oldalra. Ilyen volt *Mieczysław Woroniecki*

herceg (*Skurowie 1825 - Budapest 1849*) is, aki már 1848 őszen bekapcsolódott katonáival a délvidéki harcokba. A lengyelek célja egy Légió szervezése volt, bár Bem a lengyelek részvételét a honvédség sorain belül képzelte el. Bulharyn, Woroniecki századai Damjanich, Görgey seregében harcoltak, Bem az erdélyi hadsereg élére állt. 1849 tavaszán Kossuth a főparancsnokságot Dembinskire bízta, bár a Kápolnánál elszenvedett vereség hatására leváltotta, a lengyelek ott harcoltak a legnagyobb csatákban: Szolnok alatt (1849. március 5.) Poninski ulánusai; Hatvannál *Józef Jagman* lovasai és Tápióbicskénél ismét az ulánusok tüntették ki magukat. A honvéd hadseregben három lengyel származású hadbíró is szolgált (*Nizsalovszky Andor, Antal és András*). Kossuth Lajos előttük tisztelgett Gödöllőn levett kalappal. 1849. május 6-án megalakult a Lengyel légió *Józef Wysoczki* vezetésével, ennek tűzkeresztsége Buda visszavétele volt. Bem erdélyi seregében is szerveztek egy lengyel légiót, aminek nagy szerepe volt az 1849-es nagy orosz támadás feltartóztatásában. A szabadságharc utolsó csatáját, a temesvári ütközetet Bem, majd sebesülése után Dembinski vezényelte.

A szabadságharc leverésével a hazánkban élő lengyelek sorsa is megpecsételődött, emigrációba kényszerültek. A magyar szabadságharc lengyel mártírjai: *Mieczysław Woroniecki, Karol d'Abancourt de Franqueville* honvéd-huszár százados, Dembinski adjutánsa valamint *Konrad Rulikowski*.

Orosz-Lengyelországban 1863-ban újabb lengyel felkelés tört ki, több száz magyar küzdött itt a lengyelek oldalán. Ilyenek voltak például *Eszterházy Ottó* lovaskapitány (aki Melchów alatt vesztette életét), *Nyáry Ferenc* őrnagy és *Wallis Béla* hadnagy, vagy *Herman Ottó*, mint közlegény. Kossuth a lengyelek támogatására önálló magyar légió felállítását tervezte, azonban a körülmények nem tették lehetővé ennek megszervezését. A bukás után mintegy négyezer menekült érkezett hozzánk, szinte minden magyar településnek volt egy saját lengyelje.

Kultúrtörténeti jelentőségű *Zielinski Szilárd* (Mátészalka, 1860. május 1. – Budapest, 1924. április 24.) építőmérnök, műegyetemi tanár, a magyarországi vasbetonépítés úttörője, Apja *Stanislaus Zieliński*, politikai okokból Magyarországra menekült lengyel nemesember volt, anyja Böhm Terézia. A sziléziai születésű *Schickedanz Albert* (Biala, 1846. október 14. – Budapest, 1915. július 11.) magyar műépítész, festő volt, többek között a Millenniumi emlékmű, a Múcsarnok és a Szépművészeti Múzeum tervezője.

Ebben az időben lengyelek milliói távoztak elsősorban Galíciából megélhetést és munkát keresve Európa más országaiba, illetve Amerikába. Magyarországra a lengyel munkakeresők első nagy hulláma az 1880-as években ért el. Az olcsó munkaerőt elsősorban Budapest nagy építkezései és a kibontakozó nagyipar foglalkoztatták. A fővároson kívül Kassán, Miskolcon, Pozsonyban és a többi ipari városban alakultak ki lengyel kolóniák, emellé minden nyáron kb. 8-10 ezer lengyel mezőgazdasági idénymunkás érkezett. A magyarországi lengyelség önszerveződésére a XIX. században jött el az idő (1867-től kezdve). Számos kulturális egyesületet hoztak létre, 1883-ban megalakult a *Budapesti Lengyelek Egyesülete*, 1895-ben a *SYLA Munkáképző Egyesület*, ezen kívül működtek lengyel klubok és vendéglők is.

Az 1900-as népszámláláskor 50 182 lengyel élt Magyarországon, 1916-ban 36 524 volt a számuk. A többi nemzetiségekkel összevetve ugyan arányuk eltörpült az összlakossághoz képest. Igazi falusias jellegű kolónia Kőbányán (ma Budapest, X. kerület) alakult ki, ahol a kőbányában, porcelángyárakban, illetve a sörgyárban dolgoztak. 1910-ben *Miklós Ferdinánd Leó* (1889-1968) létrehozta a Magyar-Lengyel Egyesületet. Az egyesület első elnöke báró *Nyári Albert* (1871-1933) jeles történész és festőművész volt. Ez az egyesület alakította meg az első világháború kitörésekor a Lengyel Katonai Bizottságot, amely magyar földről közel ezer önkéntest toborzott a Lengyel Légió számára, mindvégig Józef Piłsudski mellett

harcoltak a lengyel függetlenségért. 1920-ban, varsói csata idején a magyar lőszeresek segítségével a lengyelek nem tudták volna legyőzni a szovjet hadsereget.

1918-1920 között, a versailles-i békerendszer során Magyarország a háború veszteseként megalázott helyzetbe került, elvesztette területének mintegy kétharmadát, lakosságának több mint a felét, ami azt is jelentette, hogy a 10 millió magyarból minden harmadik a szomszéd országokhoz került. A háború és a területi elcsatolás gazdaságilag tönkretette és nemzetközileg elszigetelte az országot. Lengyelország viszont visszanyerte hön áhított állami szuverenitását. A versailles-i békerendszer egyben megszüntette a hosszú évszázadok óta fennálló lengyel-magyar közös határt is.

A magyar-lengyel barátságot mélyen átérző Teleki-kormány – a maga szerény és korlátozott eszközeivel – megpróbálta a német-lengyel ellentéteket elsimítani 1939 áprilisától, illetve határozottan kiállt amellett, hogy nem akar a németek oldalán egy lengyelelles háborúba keveredni. *„Magyarország részéről nemzeti becsület kérdése az, hogy ne vegyen részt semmiféle agresszióban Lengyelország ellen (...), ennek folytán semmi körülmények között nem engedhetjük meg német csapatok magyarországi vasútvonalakon történő átszállítását Lengyelországba.”* . Ezt Teleki meg is írta Hitlernek, annak ellenére, hogy erőteljes német nyomás nehezedett a magyar kormányra.

1939 márciusától a két ország határos lett egymással, továbbá a Harmadik Birodalom aktívan támogatta a magyar revíziós törekvéseket. Amikor Lengyelországot lerohanták a hitleri Németország (1939. szeptember 1-től) és a sztálini Szovjetunió csapatai (1939. szeptember 17-től), több mint 100 ezer menekült – lengyel katona és civil személy – talált menedéket Magyarországon a háború egész időtartama alatt, vagy legalább átmenetileg. A két oldalról érkező támadók előtt a lengyelek csak dél, azaz hazánk felé menekülhettek, a magyar kormány 1939. szeptember 17-én megnyitotta a határt a lengyel menekültek előtt. Megígérték, hogy senkit nem adnak ki a németeknek és a menekülteknek megfelelő életkörülményeket biztosítanak. A németek folyamatosan erőteljes nyomást gyakoroltak Budapestre: követelték a diplomáciai kapcsolatok megszakítását, a már itt tartózkodó lengyelek kiadatását, a magyar lakosság lengyelbarát megnyilvánulásainak beszüntetését stb.

A magyar földre lépő lengyel katonák átadták a fegyvereiket (megőrzésre), honvédségi ellátást, sőt még zsoldkiegészítést is kaptak. A menedéket kérőket a magyar rendőri hatóságok nyilvántartásba vették, ellátták őket igazolványokkal, ez jogi védelmet is jelentett a számukra. A menekültek gondozását az akkori belügyminisztériumban id. dr. Antall József (1896-1974) irányította (emléktáblája a Ferenciek terén található). Létrejött a Magyar-Lengyel Menekültügyi Bizottság, amit formálisan a Magyar Vöröskereszt kezdeményezett. A menekültek jelentős számban csatlakoztak a lengyel emigráns kormány hadseregéhez. 1941-ig működhetett a lengyel követség, ami megszervezte, hogy kb. 70 ezer lengyel katona és tiszt jutott el hazánkon át Franciaországba és a Közel-Keletre. A Magyarországon maradtak polgári menekülttáborokba kerültek, de itt a település közigazgatási határain belül a menekültek szabadon mozoghattak, családoknál, vagy bérelt panziókban, szállodákban laktak. Differenciált napidíjat kaptak, aminek havi összege megfelelt a hazai átlagjövedelemnek.

1940 tavaszától a táboron kívül is élhettek, munkát is vállalhattak. Szabadon szervezhatték saját életüket, működött a „Lengyel Menekülteket Védő Polgári Bizottság” *Henryk Slawik* (1894-1944) vezetésével, Lengyel Vöröskereszt, a lengyel orvosok csoportja, a győri lengyel katonai kórház. A fiatalok számára először Zamárdiban Lengyel Ifjúsági Tábor, 1941 nyarán, *Varga Béla* plébános támogatásával Balatonbogláron középiskolát hoztak létre, mintegy 600 diák számára. Ez volt a háború alatt az akkori európai kontinens egyetlen lengyel nyelvű és tanrendű középiskolája. — Ekkor érkezett 3-4 ezer lengyel zsidó is hazánkba, akiknek befogadását megakadályozta volna a második zsidótörvény. A németek és

szélsőjobboldali tiltakozások ellenére mindenkit keresztényként jegyezték be, kivéve, aki végsőkéig ragaszkodik a tényleges vallási bejegyzéshez. Mindenkit elhelyeztek, a zsidóságukhoz ragaszkodókat budapesti és vidéki hitközségek gondjaira bízta. Az utóbbiak nagyobb részét a Dunakanyarban telepítették le, óvodákat és iskolákat biztosítottak a számukra. Kollégiumi rendszerű lengyel zsidó elemi- és középiskola Rákosfalván és a Csillaghegyen működött. A német tiltakozások miatt ezeket megszüntették, de Vácott titokban 150 férőhellyel létrehozták a „Lengyel Tiszti Árvák Otthonát”, ahová ezek a gyerekek kerültek. Sokan menekültek meg a gettók vagy koncentrációs táborok elől.

1944. március 19.-e után, a német megszállás során a lengyel menekültekkel való bánásmód megváltozott. A német gestapósok letartóztatták a lengyel emigráció teljes tisztikarát. Egy részüket: *Edmund Fietowicz-Fietz* diplomatát, *Henryk Slawikot* és társait Mauthausenben gyilkolták meg. A polgári táborok lakói is veszélybe kerültek, a megvont segélyek és visszavont munkavállalási engedélyek miatt.

A lengyel menekültek elhelyezésében, illetve külföldre juttatásában tolmácsként részt vett *Nizalowski Ernő* repülős főhadnagy is. 1944 augusztusában a Nemzetközi Vöröskereszt kiterjesztette védelmét az összes magyarországi lengyel menekültre. A nyilas megszállás után sok lengyelt gyalog hajtottak el Németország felé. A háború végén a lengyelek többsége nem várt, hanem elindult haza gyalog. Sokan itt maradtak, a magyar föld lett a második otthonuk.

A háború idején a németek által megszállt Lengyelországban az ottani Magyar Szövetség és a lengyelországi magyar kolónia vezetőjeként *Domszky Pál* kapcsolatot tartott a németek ellen küzdő lengyel Honi Hadsereg (*Armia Krajowa*) főparancsnokságával. A Varsó környékén szolgálatot teljesítő magyar hadtest parancsnokságával fenntartott kapcsolatai révén fegyvereket szerzett a varsói felkelőknek. Veszélyben lévő lengyeleket menekített Magyarországra. Adományokkal támogatta a Varsóban állomásozó magyar honvédeket, a Vöröskereszt segítségével gyógyszer szállított meg varsói kórháznak.

A II. világháború befejezése után, 1945-től új korszak kezdődött a két állam kapcsolatában. Magyarország a vesztesek, Lengyelország a győztesek oldalán ült a párizsi béketárgyalásokon. Később Szovjetunió figyelme arra is kiterjedt, hogy az egyébként egymással rokonszenvező két nép ne kerüljön közel egymáshoz. 1956-ban a diktatúrával és a szovjet rendszerrel szembe forduló két társadalom élénken reagált a másik országban lejárató eseményekre. 1956. június 28-án, a lengyelországi Poznańban közel ötvenezer munkás vonul az utcára, kenyeret és szabad választásokat követelve; a biztonsági erők fegyverrel verték szét a tüntetést. Az 1956. október 23-i magyar tüntetés a lengyelek melletti rokonszenv kinyilvánítás jegyében szerveződött. A lengyelek is hasonlóképpen reagáltak a magyar eseményekre: vért adtak a magyar sérülteknek, gyógyszer és élelmiszer-szállítmányokat indítottak el Budapestre.

Az 1960-as években, a két országban a következő eltérés mutatkozott: a magyar gazdaság jobb életszínvonalat biztosított, Lengyelországban szabadabb szellem uralkodott. Ez utóbbi kiterjedt az új szellemi irányzatok befogadására, az avantgárd és a modern művészetek lehetőségére. A családi kapcsolatok is gyakoribbak lettek, 10-20 ezerre becsülhető a vegyes házasságok száma. Az 1980-as években szerveződő magyar ellenzék számára fontos kapcsolatot jelentett a lengyel ellenzékkel való közvetlen érintkezés. A két országban felvirágozott a szamizdat irodalom. Lengyel földön ekkor jelentek meg Kopácsi Sándor emlékiratai, a magyar forradalom és megtorlás iratai, Magyarországon a katyáni vérengzés igazsága, a lengyel személyi kultusz terrorja. A rendszerváltozás után nem véletlenül került ismét közelebb a két állam hivatalos vezetése.

A rendszerváltás után, 1989-től számos magyarországi lengyel szervezet újult vagy alakult meg hazánkban. Napjainkban kb. 70-80 ilyen vallási, kulturális és karitatív közösség működik

az „az ezer virág egy kertben”-elvé alapján. Legtöbbjük civil társadalmi kezdeményezés, más részük önkormányzati jellegű. Előbbiek közé tartozik pl. a *Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület (Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J. Bema na Węgrzech)*, a Szent Adalbert Egyesület (*Stowarzyszenie Katolików Polskich na Węgrzech p.w. św. Wojciecha*), a Lengyel Templom, ahol évente megrendezik a Lengyel Keresztény Kulturális Napokat (*Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej*) és utóbbi az Országos Lengyel Önkormányzat és ennek intézményei, a Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára, a Lengyel Nemzetiségi Nyelvoktató Iskola (*Polska Szkoła na Węgrzech*) és a Lengyel Ház (*Dom Polski*).

1990-ben rendezték meg először a modernkori visegrádi csúcst, ami kiszélesítette Lengyelország és Magyarország, illetve további szomszédos államok közti együttműködéseket. Jelenleg a Visegrádi Együttműködés (*V4-ek*) Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia regionális szervezete. Az 1997 évi lengyelországi árvizek idején a magyar nemzet több módon segített. A két ország 1999-től a NATO, 2004-től pedig az EU tagja.

2006. március 24-én a lengyelek és magyarok közötti sok évszázados szoros barátság szellemében tartott nagyszabású rendezvényen *Lech Kaczyński* (1949–2010) lengyel és *Sólyom László* magyar államfő Győrött a Bem József téren felavatta az első köztéri *Magyar–Lengyel Barátság Emlékművet*. Folytatásaként 2007. március 12-én a Magyar Országgyűlés és március 16-án a Lengyel Sejm egyhangú szavazattal március 23-át *Lengyel Magyar Barátság Napjává* nyilvánította.⁴

A 2010-ben felálló új kormány miniszterelnökeként Orbán Viktor elsőként Varsóba látogatott hivatalos látogatásra. 2012 márciusában több ezer lengyel érkezett Budapestre, a 15-i ünnepekre, hogy kifejezze szolidaritását az Orbán-kormány intézkedései miatt támadott Magyarországgal.

4. Magyarországi lengyelek

A magyarországi lengyelség az ország területén szóróványban él, körülbelül egyharmaduk Budapesten. A II. világháború után a magyarországi kommunista államgépezet feloszlatta a korábbi lengyel szervezeteket és államosította vagyonukat. Az ismételt önszerveződésre csak 1958-ban nyílt lehetőség, a valódi, új nemzetiségi mozgalom megszületésére azonban csupán a Magyar Köztársaság teljes függetlenségének időszakában kerülhetett sor, azaz 1990-től kezdve. A Magyarországon élő lengyel kisebbség népi gyökerei elsősorban Derenken (1717 óta) és környékén, valamint Kőbányán (XIX. század második felétől) találhatók. Derenk a magyarországi lengyelség történelmi emlékhelye, ahol az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat szabadtéri kiállítást hozott létre az (1941-43-ban felszámolt) Derenk romfalu területén a Nemzeti Fejlesztési Terv keretén belül. A XX. század elején a legnagyobb kolóniává vált Kőbányán épült a Lengyel Templom (1927-től, mint plébánia 1991-től), amely 1991-ben a Budapesti Római Katolikus Lengyel Perszonális Plébánia címet nyerte el, majd az (államosításból 1998-ban visszaszerzett és 2000-2002-ben átépített) Lengyel Ház.

Becslések szerint napjainkban 10-12 ezer lengyel nemzetiségű él Magyarországon. A 2011. évi hivatalos népszámlálási adatok szerint a lengyel nemzetiséghez 7001 fő tartozott. 5730 fő a nemzetiség alapján, illetve 3049 fő anyanyelv alapján vallotta magát lengyelnek.⁵ A szóróványban élő lengyelség a legutóbbi, 2010. évi választások során 49 települési és 2 középszintű Lengyel Nemzetiségi Önkormányzatot hozott létre. Érdekképviselőtének

⁴ 17/2007. (III. 14.) OGY határozat a Magyar-Lengyel Barátság Napjáról

⁵ http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_orsz_2011.pdf

ellátására az Országos Lengyel Önkormányzat (a továbbiakban: OLÖ) 1995-ben alakult. A magyarországi lengyelség kulturális autonómiájának megerősítése érdekében az OLÖ intézményeket hozott létre:

- Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára (*Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii*) 1998. évi alapítása óta gazdagítja gyűjteményét, amellyel létrehozta a világ egyetlen magyar-lengyel kapcsolatokkal foglalkozó múzeumi anyagát. 2004-ben emeletráépítéssel jelentősen megnövelte kiállítási területét és lehetővé vált az állandó kiállítás mellett időszakos kiállítások rendezése is.
- Lengyel Nemzetiségi Nyelvoktató Iskola (*Polska Szkoła na Węgrzech*), az ú. n. „vasárnapi iskolák” megszűnését követően 2004 óta speciális kiegészítő iskolaként a magyar oktatási rendszeren belül működik, ami lehetővé teszi a tanulók részére az érettségit lengyel nyelvből. 2011 óta az Iskola az ECL rendszeren belül nemzetközi vizsgáztatásra is jogot szerzett. Magyar és lengyel állami segítséggel 2009-ben épült fel az Iskola központi épülete az OLÖ székhelyén, ami nagyban hozzájárult az oktatás színvonalának emeléséhez.
- Az OLÖ harmadik intézménye a 2004-ben létrehozott *Lengyel Ház Intézmény* átszervezésével 2011-ben létrehozott *Lengyel Közművelődési Központ*, amely már három telephelyen látja el kulturális feladatát.

A magyarországi lengyelség két legnagyobb országos kulturális rendezvénye az évenként júniusban, a magyarországi lengyelség patrónusa, Szent László tiszteletére megrendezésre kerülő *Szent László Nap*, valamint júliusban a *Derenki Búcsú*, amelyekre az egész országból jönnek résztvevők. Ezek az ünnepek azon túl, hogy erősítik az összetartozás érzését az itteni lengyelekben, nagyban hozzájárulnak a két nép barátságának elmélyítéséhez is. A *Lengyel-Magyar Barátság Emlékművét* 2006 márciusában avatták fel Győrött, amely kiinduló pontja lett az évente március 23-án felváltva magyar és lengyel helyszínen megrendezendő állami ünnepségnek, a *Lengyel-magyar Barátság Napjának*. Babusa János II. János Pál pápa *szobra* (Budapest, XVII. kerület) vallási jelentőséggel bír.

A kulturális autonómia biztosításában aktív szerepet játszanak a hagyományok őrzésével az országszerte működő kisebb-nagyobb társadalmi szervezetek. A két legfontosabb országos szervezet: az 53 éves múltra visszatekintő *Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület*, valamint a magyarországi lengyelség hitéletében jelentős összetartó erőnek számító kőbányai *Lengyel Perszonális Plébánia* mellé szerveződött *Magyarországi Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete* az ú. n. *Lengyel Ház* épületében. Komoly kulturális élet folyik továbbá részben a helyi lengyel önkormányzatoknak, részben a társadalmi szervezeteknek köszönhetően több városban, mint Békéscsaba, Győr, Sárvár, Székesfehérvár és Tata, stb. Ugyancsak a lengyelek kulturális autonómiájának biztosításához járulnak hozzá a lengyelnyelvű tömegtájékoztatási eszközök, pl.:

- Folyóiratok közül: a „Polonia Węgierska” havi lap „Głos Polonii” elnevezésű, negyedévenként megjelenő mellékletével. Vallási jellegű a Lengyel Templom kiadásában negyedévenként megjelenő „Quo vadis” folyóirat.
- Internetes honlapok: az OLÖ összes magyarországi lengyel szervezet számára nyitott www.polonia.hu honlapja, a történelmi, kulturális és földrajzi ismeretek közlő www.leki17.hu honlap, valamint a civil szervezetek és önkormányzatok honlapjai.
- Média: a „Magazyn Polski”, a Magyar Rádió lengyelnyelvű adása, továbbá időről időre a Duna TV „Rondo” azonos nevű adása.
- Kulturális csoportok: a lengyel művészeti és hagyományőrző csoportosulások, mint a „Polonez”, budapesti ifjúsági néptánc-együttes (2000 óta, független együttes), a

Wysocki Légió Lengyel Hagyományőrző Egyesület (1998 óta) és lengyel kórusok (budapesti Szent Kinga Kórus, békéscsabai Chopin Kórus, győri Akkord Kórus és a borsodiak Drenka Kórusa), hogy csak a legfontosabbak említsük meg.

A művészet és tudomány művelői a *Magyarországi Lengyel Alkotók Fórumát* hozták létre (1996-ban), az üzletemberek pedig a *"Polonia-Hungaria" Magyarországi Lengyelek Érdekvédelmi Szövetsége* alapítói (1996). Számos irodalmi és történelmi mű megjelenése köszönhető az itt élő lengyeleknek, amelyek bemutatását szervezik a Magyarországi Lengyelség Múzeuma mellett az egyes társadalmi szervezetek.

A magyarországi lengyelség hagyományaihoz híven nagy gondot fordít hősei és halottai tiszteletére, megemlékezik a történelmi eseményekről, ápolja a történelmi emlékhelyeit, felújította és rendben tartja a II. világháborús lengyel katonai sírokat (Rákoskeresztúr, Solymár, Sárvár stb.). Állandó kapcsolatot tart mind az Óhazával, mind a világ különböző területein élő lengyel szervezetekkel.

2003-ban az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat (OLKÖ) Derenk romfalut a *Magyarországi Lengyelség Történelmi Emlékhelyévé* nyilvánította.

A jövő legfontosabb feladata a fiatalság bevonása közös ügyeinkbe. Ezt különféle érdekes programokkal, vetélkedőkkel, sport és kulturális rendezvényekkel, diákcserekkel igyekeznek megvalósítani. A magyar egyetemeken lengyel tanszékei (Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapesten, Debreceni Tudományegyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Piliscsabán), valamint a Lengyel Nemzetiségi Nyelvoktató Iskolára nagy jelentőséggel bír az ifjúság oktatásában. További kiemelt feladatuk még a már meglévő kb. 150 magyar-lengyel testvérváros gazdasági és kulturális kapcsolatainak ápolása, valamint számuk növelése.

5. Lengyel hagyományok

A lengyel kultúrában a mai napig él „a több nemzet köztársaságának” emléke, a „határvidék kultúrája”, amely Európa szívében jött létre, és ötvözi a kelet és nyugat hagyományát – a pravoszláv miszticizmust a latin antikvitással, az ikon élő kultuszát a zsidó haszidok hagyományával, a szarmaták barokk mitológiáját a színes népi kultúrával. Lengyelországban, ahol keresztezik egymást az európai útvonalak, a kulturális hagyományok sajátos szövevénye alakult ki, s ehhez újra meg újra visszanyúlnak a művészek és az írók. A lengyel művészek hozzájárultak a világ művészetének fejlődéséhez. A kollektív tudatban jelen van a lengyel film-, plakát- és költőiskola. A lengyelek hagyományaikban az európai népi kultúrkörhöz kötődnek. Hűen ápolják a karácsonyi hagyományokat is, szenteste az otthonokban az asztalra 12 féle étel kerül, mindenki osztozik az oplatkán (ostya), a nagy kerek ostyán, karácsonyi dalokat, kolindákat énekel és természetesen, hogy az asztalon egy terítéssel több van. Lengyel ünnepnapok.

- Kiemelt ünnepek: január 1. Újév napja; december 31. Az óév búcsúztatása
- Állami ünnepek: május 3. az Alkotmány napja (1791); november 11. a Függetlenség Ünnepe (1918: Święto Niepodległości – e napon nyerte vissza Lengyelország 123 év után államiságát); november 29. nemzeti ünnep (1830: E napon tört ki a novemberi felkelés);
- Egyházi ünnepek: április körül, változó Húsvét; április körül, változó Húsvét hétfő; május 2. Czeszochowai Mária ünnepe; június körül, változó Pünkösd; augusztus 15. Nagyboldogasszony; november 1. Mindszentek; december 25. Karácsony; december 26. István napja;
- Egyéb ünnepek: március 8. a nők napja; május 1. a munka ünnepe, május ünnepe;

— Magyarországi lengyelség körében tovább: június: Szent László Ünnepe; július: Derenki búcsú.

6. Lengyel ételek

A **lengyel konyhát** (lengyelül: kuchnia polska) szláv és idegen kulináris hagyományok hatások keveréke alkotja. Mivel Lengyelország különböző régióinak és a környező területeknek a kulináris hagyományai elegyednek benne, nagy változatosságot mutat a felhasznált összetevőkben. Sok húst (főleg sertést), káposztát és fűszert használ, jellemzők rá a tészták és gombócok – ez utóbbiból a leghíresebb a pierogi (derelye avagy lengyel pirog). A magyar tócsni megfelelője a lengyel placki ziemniaczane. A többi szláv konyhához hasonlóan szerepelnek a kásák (kasza) és más gabonafélék, de nagy hatást gyakoroltak rá a török, német, magyar, zsidó, francia, olasz és gyarmati konyhák.

FÜGGELÉK

Magyar-Lengyel dinasztikus és családi kapcsolatok

Időrend	Kapcsolat
ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK IDEJÉN	
<p>X-XI.sz. Géza fejedelem (972-997) második felesége Adelheid/Adelaida, Siemomysl lengyel fejedelem lánya.</p>	<p>Hagyomány szerint Géza második (Sarolt utáni) felesége Adelajda is lengyel volt, igaz előtte öccse felesége, majd özvegye.</p>
<p>A hagyományok szerint Vitéz Boleszláv (992-1025) Géza fejedelem leányának, Juditnak a férje volt, s ebből a házasságból született Bezprym herceg (a legenda szerint az ő neve örződött meg Veszprém város nevében), aki a trónért folytatott küzdelmekben vesztette életét 1031-ben.</p> <p>XI. sz. Géza fejedelem, majd I. (Szent) István király idejében ugyanolyan szervező munka folyt - a keresztény monarchia megteremtése, a belső rend megszilárdítása, az ország gazdasági fejlesztése -, mint I. Mieszko lengyel fejedelem (963?-992) és Vitéz Boleszláv alatt. Mindkét ország számára nagy jelentőséggel bírt, hogy saját püspökségek megszervezésével sikerült létrehozni az önálló egyházi szervezetet.</p> <p>Ugyancsak rendkívül fontos volt a korona megszerzése, ami az államiság hivatalos elismerését jelentette a külföld részéről. Ez először I. Istvánnak sikerült, éppen Vitéz Boleszláv ellenében, mivel a koronát II. Szilveszter pápától ő kapta meg 1000-ban, míg Boleszlávnak csupán diadém jutott, s ez utóbbi a koronát csak 1025-ben tehette a fejére.</p>	<p>Géza első lányát, Szent István testvérét is Piast-házi uralkodóhoz adta feleségül, így lett Judit (?) I. Boleszláv felesége, akit ugyan két év után (985-987) eltaszított férje, de a Boleszlávtól született gyermeke Bezprim (Veszprém) (987-1032) - jelentése: <i>egyenetlen, békétlen</i> – Róla nevezték el Veszprémet. Bár életét javarészt Magyarországon töltötte, életének utolsó két évében trónigénnyel lépett fel öccse, a más anyától származó II. Mieszko (uralk:1025-1034) ellenében.</p> <p>Magyarországon az Árpád-ház, Lengyelországban a Piast-uralkodócsalád került hatalomra. A következő évtizedekben a függetlenség megvédésének szándéka tartós érdekközösséget teremtett a két állam között. A legfőbb veszélyt mindkettőjük számára a Német-római Császárság expanziós törekvései jelentették.</p>
<p>A feudális pártharcok fellángolása a XI. századtól nem kímélte sem a magyar, sem a lengyel államot. Az 1031-ben megvakított Vazul fiai (András, Béla, Levente) lengyel területre menekültek, közülük Béla ott is maradt egészen 1048-ig. Ő II. Mieszko (1025-1034) lányát, Rychezát vette feleségül. <i>(A házasságkötéséről a Képes Krónikában is olvashatunk).</i> Ebből a házasságból több gyermek is született, a köztük későbbi I. Géza és I. László magyar királyok. Béla 1059-ben ismét Lengyelországba menekült, ezúttal bátyja, I. András elől, s onnan 1060-ban lengyel segítséggel tért vissza, és foglalta el a magyar királyi trónt (1060-1063).</p>	<p>I. Béla felesége, <i>Ryksa (Rixa)</i>, Szent László király anyja volt. I. Béla és Ryksa házassága 1033-ban történt, a lengyel feleség 1052-ben meghalt, nem érve meg Béla trónra jutását (1060-1063).</p>
<p>1058-1079 Merész, Kegyetlen, de Bökezű Boleszláv (1058-1079) a pápaság és császárság között kialakult vetélkedés idején a pápaság mellett tett hitet. Császárellenes politikájában támogatta azokat a magyar politikai erőket, amelyek szintén ezt képviselték. Így avatkozott be a magyar trónharcokba, s a németbarát</p>	<p>I. (Szent) László maga is Lengyelországban született 1040 körül, apja, Béla még csak 24 körüli volt, s csak 20 év múlva lesz király, alig 3 évig, amíg furcsa halált nem halt dömösi lakhelyén, mikor rászakadt a trónéptmény. Béla, a Szent István</p>

<p>Salamonnal (1064-1074) szemben Géza (I. Géza, 1074-1077) és László (I. /Szent/ László 1077-1095) trónra kerülését segítette elő.</p> <p>Később nem teljesen tisztázott körülmények között elkergették országából, s 1079-ben Magyarországon halt meg, I. László udvarában.</p> <p>1077-1095 Ezúttal I. László avatkozott be a lengyelországi trónviszályokba. A németellenes politika folytatása jegyében I. Ulászló (Władysław) Hermannel (1079-1102) szemben Boleszláv fiát, Mieszko herceget támogatta - sikertelenül.</p>	<p>által megvakított Vazul fiaként az István halála (1038) után Orseolo Péter és Aba Sámuel között kitört hatalmi harcok idején biztonságosabbnak látta az időt az 1033-ban kötött Lengyelországban eltölteni. Ezért telt Lengyelországban Szent László gyermekkorára, mert apja, Béla ott vonta ki magát e magyar trónviszályból.</p>
<p>1102-1138 III. Ferdeszájú Boleszláv (1102-1138) Könyves Kálmán (1095-1116) és testvére, Álmos herceg többszöri viszálya során az utóbbit támogatta, ha kellett fegyveresen is, később azonban egyezsége jutva Kálmán támogatta Boleszlávot testvérével, Zbigniew-vel szemben, illetve katonai támogatást ígért a cseh állam ellen. Boleszláv halála után a trónviszályok és a feudális belharcok következtében a lengyel állam közel 200 évre részfejedelemségekre esett szét.</p>	<p>A következő lengyel ura II. László felesége, Judit (II. Ferdeszájú Boleszláv lánya) volt, aki nem tudni, hogy László - unokaöccse III. István uralkodása idején 'kivívott' - pár hónapos ellenkirályságát áldásnak tekinthette-e avagy verésnek. Férjét ugyanis 1162 júliusában még felkente a kalocsai érsek (miután az esztergomi azt megtagadta), de rá fél évre 1163. január 14-én elhunyt, valószínűleg mérgezésben. Így Judit később a barndenburgi örgróf felesége lett. II. László (s így II. Géza is és IV. István is) egyébként a III. (Öreg) Mieszkóval 19 évet házasságban élő Erzsébet testvére volt, s ezt a 19 évet is csak Erzsébet viszonylag korai halála rövidítette így.</p>
<p>1214 II. András (1205-1235) Kálmán nevű fiával - aki akkor Halics fejedelme volt - eljegyezték Fehér Leszek krakkói fejedelem (1202-1227) Szalome nevű leányát. Kálmán halicsi fejedelemsége három év alatt összeomlott, ezért visszatértek Magyarországra, a királyi udvarba. Kálmán a tatárok elleni harcban 1241-ben meghalt, Szalome visszatért Lengyelországba, ahol kolostorba vonult, maga is több kolostort alapított. 1672-ben boldoggá avatták.</p>	<p>III. (Öreg) Mieszko (1126-1202) felesége, Árpád-házi (magyar) Erzsébet (1128-1155) volt, aki lehet, hogy II. Béla magyar király, vagy apja Álmos, esetleg II. István lánya volt.</p> <p>Nagy reménységű házasságkötés volt a II. András Kálmán nevű fia és Fehér Leszek (Leszek Bialy) Salomea (Salomé) lánya között létrejött frigy. Kálmán Árpád-házi Szent Erzsébetnek és IV. Bélának volt az öccse. Ő volt az a Kálmán herceg, aki a Muhi csatában is részt vett, annak egyik főszereplőjeként. Az ott szerzett sérüléseibe később belehalt. Feleségéről, Saloméről tudjuk, hogy ő beszélte rá Kingát, IV. Béla lányát, hogy hozzáméjen V. (Szemérmes) Boleszlávhoz. Férje halála után visszatért Lengyelországba, a klarissza-rend tagjaként kolostorban élte le életét. 1622-ben kezdték meg boldoggá avatását, melyre 1673-ban került sor.</p>
<p>1243-1279 Szemérmes Boleszláv sandomierzi és krakkói fejedelem IV. Béla (1235-1270) király lányát, Kingát vette feleségül, akinek életéről több legenda is olvasható. Az 1241-42-es lengyelországi tatárjárást követően Kinga több adománnyal is hozzájárult az újjáépítéshez, tetemes nászajándékainak egy részét a tatárok elleni védekezésre használták fel. A legenda szerint 1249-ben a máramarosi sóbányában arra kérte atyját, hogy a lengyelek megsegítésére adjon sötömböket a lengyelek számára. IV. Béla ezt a kérését teljesítette, s Kinga a birtokbavétel jeléül az aknába dobta a gyűrűjét, amelyet két évvel később találtak meg a lengyelországi Wieliczka-ban, amikor megnyitották az ottani aknát, a híres sóbányát. Kinga alapította többek között a Stry Sącz-i (Ószandec) klarissza kolostort, ahol ma is őrzik ereklyéit (násfa, gyűrű, ereklyetartó, egy tör nyele és egy achát kanál). 1999-</p>	<p>Azután, hogy 1138-ban III. Boleszláv felosztotta addig uralt területeit (Szilézia, Mazóvia, Krakkó) fiai közt, megfigyelhető, hogy az Árpád-házi uralkodókkal dinasztikus kapcsolatot javarészt a Krakkót a továbbiakban birtokló Piast-ág tartott fent: Árpád-házi Szent Kinga (lengyelül Kunigunda) (1222-1292) – IV. Béla és Laszkarisz Mária legidősebb gyermeke – III. Mieszko (1126-1202) feleségeként lengyel uralkodók (akkor még krakkói és poznańi) uralkodók generációinak ősanja. Kinga IV. Béla lánya volt, gyermeke nem született, mert az ő felmagasztolásában épp a férjével, a krakkói V. (Szemérmes) Boleszlávval tett közös szüzességi fogadalma játszott nagy szerepet. Annál több felajánlást tett, s épített megannyi kolostort. Kinga egyúttal Szent Margit (1242-1270) és Boldog Jolán (1244-1303 után) nővére is volt, mindhárman Árpád-házi Szent Erzsébet (1207-1231)</p>

<p>ben II. János Pál pápa emelte őt a szentek sorába. IV. Béla másik lányát, Jolántát Ájtatos Boleszláv kaliszi-gnieznói fejedelemhez adta feleségül. Jolánta 1279-ben megözvegyült, ezért visszatért Kinga nővéréhez, akivel, miután testvére is nemsokára megözvegyült, együtt léptek be az ószandeci kolostorba. Kinga halála után Jolánta visszatért Gnieznóba, abba az apácaközösségbe, amely létrejöttét neki és férje adományainak köszönhette. Jolántát a XIX. században boldoggá avatták.</p>	<p>unokahúgai.</p> <p>Boldog Jolán (†1298) a gnieznói V. (Jámbor) Boleszláv herceg felesége lett, kitől három leánya született.</p>
<p>ANJOUK IDEJÉN</p>	
<p>1290-1301 A magyar trónharcok idején III. András külső szövetségi támogatást keresve feleségül vette Fennénát, Lokietek Ulászló unokatestvérét.</p> <p>1304 Lokietek Ulászló (ur. 1306-1333) magyar segítséggel elfoglalta a sandomierzi területet; az ő nevéhez fűződik az egységes lengyel állam helyreállítása.</p> <p>1320 Károly Róbert (1308-1342) és Lokietek Ulászló szövetsége, amelyet házassággal pecsételnek meg. Károly Róbert feleségül vette Lokietek Ulászló lányát, Erzsébetet. 1330. április 17-én Záh Felicián nógrádi birtokos sikertelen merényletet követett el Károly Róbert és családja ellen. A király csak könnyebben sérült meg, Erzsébet királyné négy ujját veszítette el. A merényletet helyben lekaszabták, családját példátlanul szigorú ítélet alapján kiirtották. Záh így akart elégtételt venni Klára lánya elcsábításáért, aki az udvari pletykákból merítő külföldi források szerint nem volt más, mint Erzsébet öccse, a későbbi III. Kázmér lengyel király.</p> <p>1335 Visegrádi királytalálkozó, amelyen a találkozót szervező Károly Róberten kívül, III. (Nagy) Kázmér lengyel (1333-1370) és Luxemburgi János cseh uralkodó vett részt. E két utóbbi békét kötött egymással, János lemondott lengyel trónigényéről, Kázmér pedig olyan sziléziai és mazóviai területekről, amelyek a cseh király tulajdonát képezték. Ugyanezen a találkozón a lengyel uralkodó a keresztes lovagokkal is megállapodott, ennek jegyében a keresztesek "örök adományként" chełmnói és pomerániai területeket kaptak volna. Kázmér akkor ezt látszólag elfogadta, de később nem hajtotta végre.</p> <p>1339 III. Kázmér és Károly Róbert visegrádi megállapodása a trónöröklésről. Lényege: ha Kázmér utód nélkül hal meg, akkor leánytestvére, Erzsébet egész családja, férjével, Károly Róberttel kezdődően férfiágon örökli a lengyel trónt, azzal a kikötéssel, hogy mindent megtesznek a tengermelléki és más korábban elvesztett területek visszaszerzéséért. Emellett a magyar király elismerte a lengyel igényeket Halicsra és katonai segítségnyújtásra kötelezte magát a lengyelek mellett a német Lovagrend ellen. Kázmér ugyanakkor beleegyezését adta, hogyha fiú utóda születik, akkor Halics a magyar korona fősége alá kerül.</p>	<p>Károly Róbertnek (1288-1342) két lengyel, pontosabban Piast felesége volt (a négyből). Még a magyar trónra való kerülése előtt két évvel, azaz 1306-ban feleségül vette Máriát, a Sziléziait. Ez részben igazolja is a Piastok sziléziai ágának nyugati orientációját, amit már a 12-13. században is folytattak. Mária ugyanis a Piastok egyik mellékágának, a szilézia-beutheni hercegi vonal egyik további mellékágának sarjaként lett felesége, az akkor még csak ígéretes ifjúnak. Házasságuk Mária 1315-ös fiatalkori halála miatt pár év után véget ért, s Károly Róbertnek a harmadik házassága sem hozott fiú utódot (egy élve született fiúgyermek még születése napján az édesanyjával együtt meghalt), negyedik felesége, Erzsébet viszont abból a Piast-ágból származott, amely II. (Igazságos) Kázmértól eredt, s tagja volt Fehér Leszek, Salomé, valamint a mazóviai Konrád, akitől viszont a közvetlen leszármazás indul. Lokietek (Piast) Erzsébet (1305-1380) meghatározó szerepet játszott végig az Anjouk idején. 17 évvel volt fiatalabb Károlynál, magas kort ért meg, bőven volt ideje (nagy)anyósként Zsigmondra is (unokája és a herceg esküvője 1373-ban volt). Károly Róbert (1288-1342) 1319-re háromszor özvegyült. Piast Erzsébet ekkor még csak 14, a következő évben, az esküvő évében is csak 15, Károly már 32 éves volt (túl is éli férjét majd' 40 évvel). Apja, I. Lokietek Ulászló 1320-1333 között lengyel király, bátyja, III. Nagy Kázmér (Kazimir) (1333-1370). Az esküvő 1320. július 6-án volt (ez évtől hívta magát királynak az apja is, addig krakkói nagyherceg, meg Lengyelország grófja). Erzsébet a fiú utód nélküli Anjou-nak 5 fiú gyermeket szült: Károly, László, Lajos, András és István. Felnőtt kort utóbbi három élt meg, András nápolyi tragédiája, ifjúkori halála (18 éves) történelemkönyvek címlapján szerepel, István is meghalt 22 éves kora előtt.</p>

<p>1343 I. (Nagy) Lajos (1342-1382) édesanyjának, Erzsébetnek ajándékozta az Óbuda területén fekvő várat, így került Óbuda (középkori) címerébe az Anjou-jelkép mellé a lengyel koronás sas. 1380-ban végakarata szerint Erzsébetet ide is temették.</p> <p>1354 A két ország között nagymértékben fellendültek a kereskedelmi kapcsolatok. Lajos lehetővé tette a lengyeleknek, hogy háborítatlanul szállíthassák a sót Felső-Magyarországra, később kibővítette a kereskedelmi kedvezményeket azzal, hogy a Kázmér lengyel királlyal kötött szerződés alapján szabad kereskedelmi útvonalat nyitott a számukra egészen Kassáig.</p> <p>1364 Krakkóban nagyszabású kongresszust rendeztek, amelyen a lengyel uralkodó meghívására több jelentős európai uralkodó vett részt: IV. Károly német-római császár, Nagy Lajos magyar, IV. Valdemár dán, Péter ciprusi király, a brandenburgi örgróf és az osztrák főherceg.</p>	
<p>Egyetemet alapítottak Krakkóban, ahol a sok külföldi diák között egyre növekvő számban tanultak magyarok is. Ezt az egyetem jó hírneve és Krakkó földrajzi közelsége is indokolta. A XV. században a diákok összlétszámának átlagosan 15-18 százalékát tették ki a magyarok, a század közepétől a magyar diákoknak saját épület, ún. burza állt a rendelkezésére, önálló alapszabállyal. A XVI. században az ott tanuló magyarok száma lassan fogyatkozni kezdett, majd az 1526-os mohácsi tragédiát követően a magyar jelenlét nagyságrendekkel csökkent, 1558-ban a különálló magyar burzát is bezárták.</p> <p>1370-1382 A korábban megkötött örökösödési egyezmény alapján Lajost (lengyelül: Ludwik Węgierski) lengyel királlyá koronázták. A két királyság között perszonalunió jött létre. Lajos a lengyel királyság gyakorlati irányítását helytartóként édesanyjára, egyben az elhunyt Kázmér testvérére, Erzsébetre bízta, ő maga visszatért Magyarországra. Uralkodói székhelyét áttette Diósgyőrbe, hogy közelebb legyen Krakkóhoz, a másik központhoz.</p> <p>Az egyetlen magyar szerzetesrend, az 1226-ban alapított pálos rend világhora az Anjou-királyok, elsősorban Nagy Lajos nevéhez kötődik. 1352-ben ő hozta létre a márianosztrai kolostort (lányát, a későbbi Szent Hedviget is nevelték itt), ahonnan a rend 15 tagja ment Czesztochowába az ottani híres Csodatévő Madonna-kegykép őrzésére. Egyes történeti leírások szerint maga a kép is Nagy Lajos-udvarán keresztül jutott el a Jasna Góran fekvő pálos kolostorba.</p> <p>1382 Hosszú tárgyalások eredményeként, a rendi kiváltságok megerősítéséért cserébe Lajos a lengyel rendekkel elismertette a nőági örökösödés elvét.</p>	<p>Az Anjouk házasság révén leányaikkal a litván Jagelló-dinasztiának juttatták a lengyel és a Luxemburgiaknak a magyar koronát. Utóbbiak a Habsburgoknak szánták a magyar és a cseh trónt, de ez csak igen rövid időre sikerült, hogy mindhárom trónon a Lengyelországot magukénak tudó Jagellók jöjjenek.</p> <p>Nagy Lajos ugyanis három csecsemőkort túlélt leánygyermek apjaként 1370 után szépen elrendezte magában, hogy Katalin a legidősebb (1366-1379) magyar uralkodó lesz, Mária (1371-1395) lengyel, s Hedvig (lengyeleknek Jadwiga) (1372-1399) osztrák hercegné. Tehette, hiszen még a kassai privilégiumokban (1374. szeptember) megígérte a lengyel nemesség, hogy egyik lányát elfogadják a lengyel trónra. A Habsburgok ugyanekkor megkeresték Nagy Lajost, Velence elleni szövetség szükségességével. Ehhez 1374. augusztus 18-án - mindig így kezdték - III. Lipót megkérte elsőszülött fia, Vilmos (1370-1406) részére a csecsemő Hedvig kezét, mint legkisebbét. Zsigmond és Mária kézfogója az előző évben volt, 1374-ben pedig szintűgy megtörtént Katalin eljegyzése egy francia herceggel, V. Károly francia király fiával. 1378-ban létrejött a Habsburg eljegyzés, június 15-én megtörtént a 8 éves Vilmos és a 6 éves Hedvig kézfogója, majd Hainburgban az esküvő is. Tekintettel a fiatalokra az esküvő <i>sponsalia de futuro</i> formában zajlott, azaz olyan szertartás keretében, hogy akkor lesz meg a tényleges elhálás, (<i>sponsalia de praesenti</i>), amikor eléri a kánoni kort (fiúknál 14, lányoknál 12 év), azaz hat év 'múlva', 1384-ben. S ekkor kapják meg a Habsburgok a 200 ezer forintos hozományt is. Katalint magyar királynőnek szánták, Máriát lengyelnek, s Hedvig Bécsben nevelkedett, mint leendő hercegné. Igen ám, de 1379-ben váratlanul meghalt Katalin, ami borította az utódlás gondosan kitervelt s megszervezett sorrendjét. Hedviget hazarendelték, mint leendő magyar királynét. Ugyanis Lajos nem kívánta megváltoztatni azt, hogy Mária lesz a lengyel királynő, tekintettel arra, hogy férje,</p>

	Luxemburgi Zsigmond III. (Nagy) Kázmér, az utolsó Piast király egyenes ági dédunokája volt.
Lajos tervei szerint halála után Mária nevű lánya, illetve annak férje, Luxemburgi Zsigmond öröklí a lengyel trónt. De a lengyel rendek radomi konföderációjukon másként döntöttek, mivel a németellenes erők számára egy Luxemburg-házból való király túl nagy veszélyt jelentett volna. Elutasították az előbbieket a lengyel trónra, s helyettük Mária húgát, Hedviget (Jadwiga, 1384-1399) jelölték. Feltételül szabták, hogy bontsa fel korábbi jegyességét Habsburg Vilmos főherceggel, s helyette a pogány litván nagyfejedelemnek, Jagelló Ulászlónak legyen a felesége (1386), mivel az így létrejövő szövetségben láttak reményt a Német Lovagrend elleni hatékony küzdelemhez.	Ekkor úgy nézett ki, hogy megint lesz egy Habsburg királyi családfőnk Vilmos személyében (bár Nagy Lajos nehezen tudta elképzelni őt a magyar trónon). Lajos közeli halála (1382) után a magyar rendek Máriát választották királlyá, mint idősebb lányt. A lengyeleknek viszont eszükbe jutott, hogy nem akarnak tovább perszonalunióban lenni Magyarországgal, s Nagy Lajos után, ha Mária ül mindkét trónon, ez bekövetkezett volna. Zsigmondot nem is engedték be Lengyelországba, s azt követelték Bosnyák Erzsébettől, Nagy Lajos özvegyétől, hogy Hedviget küldje a lengyel trónra. Erzsébet 1384-ben Lengyelországba küldte Hedviget . (Vilmos nélkül persze. Az osztrákok a hozományt 1383-ban, egy évvel korábban megkapták). Hedvigben a lengyelek egy Piast-leszármazottat láttak, tekintve, hogy anyai ágon, nevezett Bosnyák Erzsébet anyja Piast-házi hercegnő volt (maga is Erzsébet), a gnieźni ágából. Magyarországon viszont Luxemburgi Zsigmond lett a magyar király.
1382-1399 Az 1385-ben megkötött krewói unió értelmében Jagelló felvette a kereszténységet, majd sor került megkoronázására (1386-1387), így létrejött lengyel-litván unió. (Hedvig haláláig két koronázott királya volt az országnak.) A lengyel trón ezután majdnem másfélszáz évre a Jagelló-család kezébe került, de adtak királyt a cseh és a magyar trónra is. Hedvig esküvője után az uralkodást átengedte férjének, s idejét főként jótékonykodással töltötte. Az ő nevéhez fűződik többek között a krakkói egyetem. 1397-es újraindítása. Hedviget egész Lengyelország-szerinte ma is nagy tisztelet övezi. 1997-ben avatta szentté II. János Pál pápa. Sírja a krakkói Wawel székesegyházban található.	Időközben Lengyelországban is megoszlott a vélemény az utódlásról, s míg ment a huzavona Nagy Lajos lányai körül, egy mazóviai herceg, Piast-leszármazott is bejelentkezett, de ezt a problémát Hedvig hívei viszonylag rövid idő alatt 'megoldották', így Hedviget 1384. október 16-án a waweli székesegyházban (Krakkó) királlyá koronázták. Közben a Német Lovagrend erősödő támadásai ellen a lengyel főurak egy részében erősödött az a meggyőződés, hogy a litván Jagelló-ház oltalma (s hadereje védelme) alá kellene az országot helyezni. E kölcsönös szükségszerűség igen hamar, már 1385 januárjában litván kéréskben jelentkezett. 1385-ben meghívást kaptak a lengyel trónra, Hedvig mellé. A Habsburgokat felkavarta a - számukra - váratlan fordulat, s erőltetni kezdték Habsburg Vilmos és Hedvig házasságának elhárítását. Vilmos meg is jelent Krakkóban (ő 15, a lány 13 éves, a kánoni kort tehát elérték), de a Wawelbe nem engedték be, ezért a városban Opoli László (Wladyslaw Opolczyk) udvarában lakott, míg a lengyel rendek és a litván király megállapodott. A trónért cserébe a litvánok felvették a római ritust a keresztységben. Vilmos és az opolei közben még a Wawel is elfoglalta, majd kiveték őket. 1386 januárjában Hedviget feleségül adták Jagellóhoz, aki a keresztységben épp a Vilmost segítő Opoli László nevét vette fel, s lett (II.) Ulászló néven Hedvig férje, majd annak halála után, 1399-1434 között lengyel király.
1412 A korábbi ellenségeskedés helyett I. Jagelló Ulászló és Luxemburgi Zsigmond magyar király (1387-1437) Lublinban megegyeztek egymás kölcsönös támogatásában.	A Garai-család Luxemburgi Zsigmond és a Hunyadiak idején játszott kiemelkedő szerepet. Garai Miklós nádor (1375-1385) fia, János , temesi és pozsegi főispán, ozorai bán, feleségének tudhatta a Piast-családból származó Plocki Hedviget (Jadwigát), kitől született egyik leánya bosnyák királyné lett, nem más, mint egy igazi Tvrtko, Stefan Tvrtko oldalán. Hedvig testvérei jelentős hercegek és uralkodók feleségei lettek (Litvánia, Pomeránia, Ausztria), egyik húga Habsburg Ernő

	<p>feleségeként a későbbi I. Miksa német-római császár nagyanyja volt. A másik, szintúgy Piast családbeli rokon, fenti János öccsének, a szintúgy Miklósként ismert nádornak (1402-1403), előtte horvát-dalmát-szlavón bánnak (1394-1402) László nevű, szintúgy nádor (1447-1458) gyermekének feleségeként Alexandrát ismerhetjük, aki Szapolyai István Piast-házi felségének, Hedvignek a nagynénje volt.</p>
JAGELLÓK IDEJÉN	
	<p>A Jagellók a lengyel trónért kötött dinasztikus házasságukkal megerősítették Lengyelországot a Német Lovagrenddel szemben, s ehhez magyar szövetség is társult. Hedvig korai halála nem adott Anjou vérből származó uralkodót Lengyelországnak, 1399. június 22-én született gyermekük 3 hét múlva meghalt, s rá 4 nappal Hedvig is. Fétjére, II. Ulászlóra maradt az ország Német Lovagrenddel szembeni megvédésének feladata, valamint egy tartósan uralkodni képes dinasztia létrehozása.</p>
	<p>Az Árpád-ház fiági kihalása után a trónigényt az Árpádokkal való rokoni kapcsolatra alapozták (majd később, újabb fiúgyermek hiányában már nem a korábbi dinasztiaival való rokoni kapcsolatra, hanem az előző királlyal való rokoni kapcsolatra. Ez bukkan fel a Hunyadiak talányos Zsigmondí leszármazásában is). Gyakori volt ez akkor már a XIV-XV. században, hogy nem csak a kihalt dinastiák legitimitását folytatták a leányági örökösök, majd a leányok, hanem, hogy ha már a leányági örökösnek, vagy leánynak sem élt az uralkodócsalád vérvonalát továbbvivő közvetlen (ez fontos) leszármazottja, akkor a házastárs szerzett jogot (erre alapozott Beatrix is). A magyar birtokosok, de később a cseh és a lengyel nagybirtokosok is ugyanakkor maguknak kívánták megszerezni a döntés jogát abban, hogy ki legyen az uralkodó, ha már az Árpád-ház idejének váltakozó elvei, a <i>senioratus</i> ill. a <i>primogenitura</i> (elsősülöttség) nem érvényesülhetett tovább fiú hiányában. Így a rendek igényt tartottak a királyválasztás jogára, s csak ezt tekintették a trón betöltésének egyedüli legitimitációjának. Ez a királyválasztás elve azért is megerősödhetett, mert az Anjouk és Mohács közt az egyes új dinastiák uralma igen rövid életű volt (szemben a lengyelországi Jagellókkal). Zsigmonddal az öt megválasztó bárói csoport már választási feltételeket fogadtatott el, I. Ulászlónál pedig már törvényben rögzítették a rendek ún. capitulációkban a rendek alapvető kiváltságait biztosító és az idegen (akár lengyel, akár osztrák) befolyás kiküszöbölését célzó választási feltételeket.</p>
	<p>Habsburg Erzsébet (1435-1505) ugyanis, mint I. Albert királyunk és Luxemburgi Erzsébet leánya (egyben V. László nővére), IV. Kázmér lengyel király feleségeként (1454) II. Ulászló anyja volt. A magyar és a cseh trónhoz (utóbbi a császári címhez volt szinte nélkülözhetetlen) a lengyel (Jagelló) uralkodó dinasztián keresztül</p>

	vezetett az út.
	Királyválasztásra először nem király, hanem kormányzó idején hoztak törvényt, Hunyadi János kormányzósága idején. Ebben kimondták, hogy az új király megválasztását a főpapok és a bárók az egyes megyékből összehívott bizonyos nemesekkel együtt, velük egyetértésben választanak királyt (lényegében rendi országgyűlésen). Így is került sor Mátyás, majd II. Ulászló megválasztására. Míg tehát Krakkóban 1572-ig fiági örökléssel uralkodtak a Jagellók, Magyarországon választott királyok ültek a trónon. Ezzel némileg párhuzamosan az egész időszak alatt (a vegyesházi királyok ideje alatt) fennállt az a probléma, hogy többen a választás mellett - a német fejedelmekhez hasonlóan - a saját tulajdonuknak tekintették az országot. Ezeket a szerződéseket a rendek nem szívesen fogadták, volt is belőle többször gond, legemlékezetesebb az 1527-es kettős királyválasztás Ferdinánd és Szapolyai esetében.
<p>1440-1444 III. Jagelló Ulászló lengyel királyt (1434-1444) 1440-ben I. Ulászló néven magyar királlyá koronázták, így újból létrejött a lengyel-magyar perszónálunió. Az ifjú uralkodó nagy terve volt, hogy a neves hadvezér, Hunyadi János segítségével nagyszabású hadjárat keretében megállítja, sőt visszaszorítja a török előrenyomulást. Az 1443-44-es téli hadjárat sikereit tompítja az elkapkodott újabb hadjárat, amelyik a várnai vereséggel végződött 1444 novemberében, ahol maga az uralkodó is elesett. Voltak akik ezt Isten büntetésének tartották, mivel a tragédia előtt két hónappal a fiatal király a váradi békében esküvel ígerte, hogy 10 évig nem indít támadást a török ellen.</p> <p>Callimachus (Filippo Buonaccorsi) a várnai csatáról írt elemzésében arra a következtetésre jut, hogy Magyarország nem csupán a kereszténység védőbástyája, hanem Lengyelországé is külön.</p>	A mi I. Ulászlónk (náluk e néven a III.), fent említett II. (Jagelló) Ulászló fia mindössze 20 éves volt Várnánál (1444). Párhuzamokat könnyen felállító világunkban adódik a könnyű párhuzam II. Lajossal (öccsének, IV. Kázmérnak unokájával), ki szintűgy 20 volt Mohácsnál (1526), sőt, annyira közel voltak életkorban, hogy míg a várnai halott 10 nappal volt túl 20. születésnapján, addig a mohácsi vesztes is csak két hónappal.
<p>1444-1492 Ellentmondásosan alakultak a lengyel-magyar kapcsolatok a XV. század második felében, mivel mind a két uralkodó, Hunyadi Mátyás (1458-1490) és IV. Jagelló Kázmér (1447-1492) is vetélkedett a cseh trónért. Ennek megszerzése ugyanis a német választófejedelmi cím elnyerését is lehetővé tette volna. A harcokat végül az olmützi béke zárta le 1478-ban, amely szerint Mátyás birtokában maradt Szilézia, de a cseh trón a Jagellóké lett. 1478 Mátyás egyik ifjúkori nevelője Sanoki Gergely, a lengyel humanista kultúra nagy alakja volt, Mátyás később, uralkodása idején is jó kapcsolatokat ápolt a korszak jelentős lengyel tudósaival, vándorhumanistáival.</p>	

<p>1490-1516 A Jagelló-dinasztia közép-európai hegemoniájának megerősödéseként II. Ulászló (1471-től cseh király), János Albert lengyel király (1492-1501) bátyja került a magyar trónra. Uralkodásának idejére esett a középkori magyar állam hanyatlásának kezdete: szétesett a Mátyás alatt kiépített centralizált államhatalom, szétszéledt a híres fekete sereg, komoly pénzügyi problémák jelentkeztek. Az uralkodói hatalom gyengülése együtt járt a magyar főurak önállósodási törekvéseinek megerősödésével. Mindezek együttesen okozták, hogy kihasználatlan lehetőség maradt egy Jagellók által vezetett nemzetközi méretű törökellenes fellépés.</p>	<p>IV. Kázmér fia (s II. Lajos apja), II. Ulászló, ő a Dobzse (Dobrze) László, meg is kérte Mátyás özvegyének, Aragóniai Beatrixnek (Beatrice-nek) a kezét, feleségül is vette, de nem komolyan, csak annyira, hogy az özvegy elhiggye, hogy akkor ő királyné marad, persze ő tudta, hogy nem megfelelően köttetett a frigy, így az felbontható (volt). Mind Anna (Ferdinánd felesége), mind II. Lajos a Beatrice (Beatrix) utáni feleségétől születtek.</p>
<p>1506-1548 I. (Öreg) Zsigmond a most már közvetlen török veszély miatt élénk figyelemmel követte Magyarország sorsának alakulását, s az ő felkérésére írta meg Brodaries István magyar kancellár, szerémi püspök az 1526-os mohácsi csata történetét, amely egy évvel később Krakkóban nyomtatásban is megjelent.</p> <p>Habsburgok nagyarányú közép-európai térnyerésének ellensúlyozására jött létre szövetség a lengyel király és Szapolyai János magyar király (1526-1540) között, amelyet szokás szerint házassággal pecsételtek meg. Szapolyai János feleségül vette Zsigmond leányát, Jagelló Izabellát. Szapolyai fia, János Zsigmond születése után nem sokkal elhunyt. A csecsemő megkoronázásába nem nyugodott bele a magyar királyi címet magáénak valló Habsburg Ferdinánd, fegyveres erővel próbált érvényt szerezni követeléseinek. Ennek ellensúlyozására a kisdud érdekeinek védelmére hivatkozva, valójában annak kiszolgáltatottságát ürügyül felhasználva foglalták el a törökök Budát 1541-ben. Ezután hozták létre a teljes függésükben álló Erdélyi Fejedelemséget, amelyet 1551-ig János Zsigmond nevében gyámjai, Fráter György és Jagelló Izabella kormányoztak. János Zsigmond 1556-ban vehette át Erdély irányítását, ahol igazából csak anyja halála (1559) után tudott önállóan uralkodni, egészen 1571-ben bekövetkezett haláláig.</p>	<p>Jagelló Ulászló öccse, I. (Öreg) Zsigmond magyar feleséget választott, az akkor igen nagy befolyással rendelkező, s lengyel határ közeli szepesi birtokairól ismert Szapolyai családból. A Szapolyai testvérek (János és Borbála) azon túl, hogy a Piastok egy mazóviai ágának egyedüli leányörökösét tudhatták anyjuknak, apjuk (István) és nagybátyjaik (Imre, Miklós) gyors felemelkedése miatt az akkori egyik legbefolyásosabb magyar főúri családot alkották. 1512-ben I. (Szapolyai) Zsigmond feleségül vette Szapolyai Borbálát (1495-1515), Szapolyai János hűgát, ki szegény, húsz évesen két leánygyermek után 1515-ben elhalálozott. I. (Öreg) Zsigmond 50 évesen ismét megnősült, melyet csak azért mesélek, mert e házasság elsőszülött leánya, Izabella (1519-1559) lesz a magyar történelem Jagelló Izabellája, Szapolyai János felesége, János Zsigmond anyja, kinek anyja nem más, mint a reneszánsz egyik legendás alakja aragóniai Bona Sforza. Izabella amúgy Erzsébetnek született Krakkóban, Izabellának anyai nagyanyja, Aragóniai Izabella (1470-1524) miatt hívták – az Izabel(la), az Erzsébet. Bona Sforza amúgy a nagy Francesco Sforza dédunokája, így a mi János Zsigmondunk szépunokája volt a hercegnek. Bona Sforza egyben unokatestvére Szép Fülöpnek, Habsburg V. Károly és Ferdinánd apjának. Azaz Habsburg I. Ferdinánd és Jagelló Izabella másodunokatestvérek voltak.</p>
	<p>Az ecsedi Báthory István nádor felesége egy a mazóviai ágból származó Piast-leány, Sophia volt, ez a házasság még 1521 körül köttetett.</p>
<p>1548-1572 II. Zsigmond Ágost folytatta apja magyarbarát külpolitikáját, nemcsak a rokonság okán, hanem Lengyelország jól felfogott érdekei miatt is.</p> <p>1576-1586 1576-ban a lengyel nemesség Báthory István erdélyi fejedelmet választotta meg az ország királyává, feleségül vette II. Zsigmond Ágost testvérét, Jagelló Annát. Báthory tízéves uralkodása a lengyel történelem egyik legvirágzóbb időszaka, annak ellenére, hogy szinte végig harcban állt. Legfőbb támasza a lengyel köznemesség sorából származó Jan Zamoyski kancellár volt. 1579-ben ő alapította meg a róla elnevezett egyetemet Vilnában (lengyelül: Wilno, ma Litvánia fővárosa).</p>	<p>Jagelló Izabella öccse a Zsigmondot követő uralkodó, Zsigmond Ágost (1520-1572), királyként 1548-1572 között, hűga pedig az az Anna, akinek feleségül vétele volt az ára somlyói Báthory István erdélyi fejedelem lengyel királyságának. Másik hűga, Katalin pedig a svéd Vasa III. János feleségéeként a Báthoryt követő III. Zsigmond (1566-1632) anyja volt.</p>

	Itt ér véget a lengyel történelemben a magyar orientáció, s olvadnak bele a Jagellók a svéd Vasa-dinasztiába, hogy még egy generáción keresztül (1587-1668-ig) a svédek adják a lengyel uralkodót, hogy azután az ország feldarabolásáig még néhány főúri család választott uralkodóként próbát tegyen a nemesi köztársaság, a Rzeczpospolita megfékezésével.
	Báthory István egyik bátyjának, Andrásnak szintűgy András nevű unokája (1597-1637) Lengyelországban született, Anna Zakrzewska személyében lengyel nemesi kisasszonyt vett feleségül. Az ő Zsófia lányuk lesz II. Rákóczi György felesége, így II. Rákóczi Ferenc apai nagyanyja.
HABSBURGOK IDEJÉN	
	I. Habsburg Ferdinánd azon túl, hogy elsőszülötteivel a hagyományos családi kapcsolatokat erősítette, Erzsébet leányát (1526-1545) II. Zsigmond Ágosthoz (1520-1572) adta nőül. Az, hogy még mindig mennyire fontos volt a szövetség, az is jól mutatja, hogy az 1543-as esküvő után két évvel elhunyt Erzsébet után Zsigmond Ágost egy lengyel hercegnőt választott, de annak szintűgy korai halála (1551) után ismét Ferdinánd leányát, immár Katalint (1533-1572) választotta. Mindhárom házassága gyermektelen maradt, így adódott, hogy Zsigmond Ágosttal 1572-ben kihalt a Jagelló-dinasztia, mely után a választott lengyel királyok sora kezdődött, rögtön egy Valois-val, majd Báthory Istvánnal.
	II. Habsburg Ferdinánd húga (nevezett Károly leánya), Habsburg Anna III. (Vasa) Zsigmond feleségeként 1592-1598 között a lengyel trónra ülhetett. (Ahogy testvére, Mária Krisztina is keleti érdekeket szolgált Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem oldalán, míg tartott 4 évig (1595-1599) házasságuk. Anna 1598-as halála után sem nősült más házból Zsigmond, második felesége (1605-1631 között) Anna húga, Konstanz volt, e két Habsburg leány - igaz már választott királyként - további két Vasa uralkodót adott Lengyelországnak, további 37 évre (1632-1669) meghosszabbítva a Habsburg érdekek képviseletét országaikban.
XVII. sz. Ami Báthorynak sikerült az az öt követő erdélyi fejedelmeknek csak pusztá ábránd maradt. Bár többször felmerült, tárgyaltak is róla (Bocskai István, Bethlen Gábor), de többé nem valósult meg perszónáluniós kapcsolat Erdély és a lengyel állam között. II. Rákóczi György (1648-1660) volt az egyetlen, aki fegyveresen próbált érvényt szerezni lengyel trónigényének (1657-ben), de csúfos kudarc érte. Meggondolatlan, előkészítetlen hadjárata saját maga, hadserege s egyben egész Erdély vesztét is okozta.	A Vasa-dinasztia után a következő választott király (1669-1673) Wisniowiecki Mihály (1640-1673) volt, öt korai, 33 évesen bekövetkezett halála akadályozta meg, hogy dinasztiát alapítson. 1670-ben Eleonóra Mária Jozefával (1653-1697) kötött házassága már a Habsburgok fő áramlatába kapcsolta a lengyel trónt, lévén Eleonóra III. Ferdinánd (1637-1657) leánya és IV. Ferdinánd rövid életű német-római császár (1653-1654+) és I. Lipót (1657-1705) húga volt. Érdekessége az életének, hogy a férje korai halálakor még gyermektelen s csak húsz éves leány a gyász letelte után 1678-ban Lotharingiai Károly (1643-1690), a nagy hadvezér felesége lett, s ekként nagymamája Mária Terézia férjének, Lotharingiai Ferencnek.

<p>1674-1696 III. Sobieski János (1683-ban felmentette Bécset Kara Musztafa ostromzára alól) egyik fő mozgatója volt egy nagyszabású törökellenes liga létrehozásának. 1684-ben a Habsburg Birodalom, Velence és a Szentszék mellett részt vett a Szent Liga sikeres hadjárataiban.</p>	<p>Wisniowiecki utóda, a szintúgy választott (1674-1696) Jan Sobieski (1629-1696) megválasztását katonai rátermettsége, birtokai, vagyona mellett nagyban elősegíthette azok a családi kapcsolatai, amelyek az igen kiterjedt Wisniowiecki-családhoz fűzték (apjának előző felesége Wisniowiecka volt). Uralkodása idején eladósorba ketten léptek gyermekei közül (1 fiú, 1 lány), érdekesség, hogy ők nem Habsburg, hanem Wittelsbach szövetséget céloztak.</p>
	<p>Ekkor már erős szász érdekek is megjelentek Lengyelország térségében, így választottak II. (Erős) Ágost személyében Wettin uralkodót Krakkóban 1697-1704 majd 1709-1733 közöttre, akit fia, III. Ágost követett (persze szintén választottként). II. (Erős) Ágost fia, III. Ágost (1696-1763) és felesége, Habsburg Mária Jozefa (1699-1757) volt.</p> <p>A Habsburg-Wettin (szász) érdekek 1719-1763 között Lengyelország felosztásának előestéjéig továbbra is tartósan fennálltak, azt követően az erősödő porosz és már jó ideje meghatározó orosz befolyás ellenében más eszközökre volt szükségük, mintsem a házasság fegyvere. Lengyelország akkor átmenetileg megszűnt létezni. A lengyel-magyar dinasztikus kapcsolatok közel 800 éves időszakát véget ért.</p>

Forrás

- Bódi Erzsébet: A néprajzi kutatások hatása a Derenkőről kitelepített lengyelek identitására., A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XLVII. Debrecen., pp. 755-771
- Bódi Erzsébet: A szabadban álló szakrális kismélekek kutatása Lengyelországban., Tisicum. A Jász-Nagykunszolnok megyei Múzeumok igazgatósága. Szolnok., pp. 155-165
- Buskó András: Ezeréves kapcsolatok. Magyarország-Lengyelország kapcsolatai egy ezredéven keresztül. Lengyel-Magyar Baráti Kör, Budapest, 2002.
- Csapláros István: „Polak, Węgier — dwa bratanki”. In: Uő: A felvilágosodástól a felszabadulásig. Tanulmányok a magyar–lengyel irodalmi kapcsolatok köréből. Budapest, 1977. 9–43. [ISBN 963-270-446-0](#)
- Dr. Tischler János – Magyar-Lengyel történelmi kapcsolatok
- Grzegorz Lubczyk – A lengyel Wallenberg (Polski Wallenberg, Rzecz o Henryku Sławiku), 2004.
- Józef Wysocki: *Együtt a szabadságért, 1848-1849*, Wysocki tábornok emlékiratai, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1993, [ISBN 9633271851](#)
- Kaczmarek, Urszula: Postrzeżenie polskości w środowisku Polonii węgierskiej. = Rocznik wschodni no. 7. Rzeszów 2001, 128—135. p.
- Kapronczay Károly, Sutarski Konrád, Bros Stanisławné: *Magyarországi lengyelek* (Körtánc füzetek, Budapest, 1998)
- Kovács István: *A lengyel légió lexikona, 1848-1849*, MTA Történettudományi Intézet, História Könyvtár, Budapest, 2007, ([formailag hibás](#)) [ISBN 9639627116](#)

Szakirodalom

- <http://emberijogok.kormany.hu/magyarorszagi-lengyelek>
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Lengyel_magyar_%E2%80%93_k%C3%A9t_j%C3%B3bar%C3%A1t
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Lengyel_gasztron%C3%B3mia
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Lengyel_M%C3%BAzeum
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/Lengyelorsz%C3%A1g>
- <http://polinst.hu/kultura>
- http://toriblog.blog.hu/2010/03/11/lengyel_magyar_dinasztikus_kapcsolatok_ii_2_resz
- http://www.hhrf.org/kisebbségkutatas/kk_2003_01/cikk.php?id=495
- <http://www.lengyelorszag.travel/hu/lengyelorszagrol/magyar-lengyel-tortenelmi-kapcsolatok>
- http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/altalanos/nepi_konyha/pages/007_magyarorsz_lengyel.htm
- http://www.wysocki.hu/old/irasok/dok/lengyel_emlekhelyek.pdf
- <http://www.wysocki.hu/old/irasok/dok/plmo.htm>

